

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2564

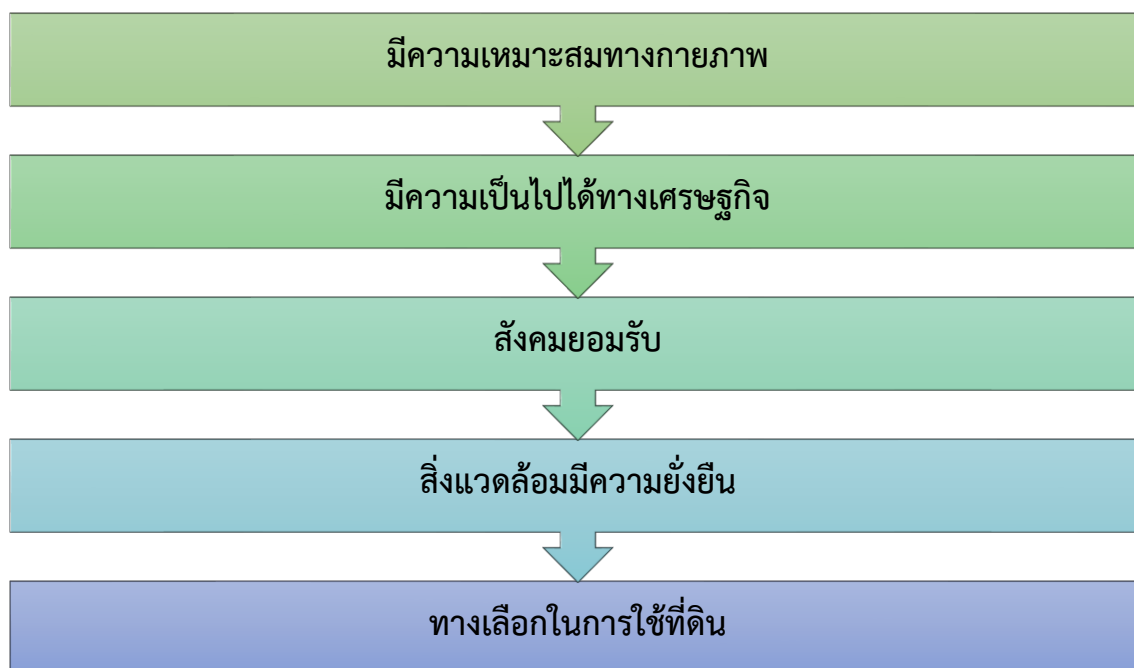
สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

119/3 ถ.มิตรภาพ ม.14 ต.ในเมือง อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น

<http://www.r05-ldd-kkn.com>

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ

พฤษภาคม

2564

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.5 นิยามศัพท์	1-2
1.6 คำสำคัญ	1-6
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 ประวัติและเอกลักษณ์	2-2
2.4 สภาพภูมิประเทศ	2-6
2.5 สภาพภูมิอากาศ	2-10
2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-14
2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-18
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-6
3.3 ทรัพยากรดิน	3-9
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	4-1
4.1 หลักการ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-13

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 ทรัพยากรดิน	5-1
5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6-1
6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดิน	6-2
6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน	6-4
6.4 เขตการใช้ที่ดิน	6-11
6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน	6-13
6.6 การจัดการความเสี่ยง	6-14
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 ตัวชี้วัด	7-1
เอกสารอ้างอิง	อ1
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้	ผ1-1

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นปี 2532-2561	2-12
2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-15
2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2561	2-18
2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2561	2-19
2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-21
2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี2561	2-25
3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย	3-1
3-2 บ่อบาดาล ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-6
3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-12
3-4 สมบัติดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-13
3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-16
4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	4-3
5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	5-6
6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	6-2
6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	6-11
6-3 เปรียบเทียบระบบการปลูกพืชก่อนและหลังมีแผนการใช้ที่ดิน	6-15
7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565	7-2
7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-3
7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่องตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2565-2569)	7-4

สารบัญญรูป

รูปที่	หน้า	
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-7
2-2	ความลาดชัน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-8
2-3	ภูมิประเทศ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-9
2-4	เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดขอนแก่น	2-13
2-5	สมดุลงของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น	2-14
2-6	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-17
2-7	สัดส่วนคร่าวเรือนเกษตร ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	2-19
2-8	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2561	2-26
3-1	ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-3
3-2	การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-4
3-3	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-5
3-4	อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาลและชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-7
3-5	อัตราการให้น้ำของหินอุ้มน้ำ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-8
3-6	ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-14
3-7	ทรัพยากรดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-15
3-8	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	3-17
4-1	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	4-4
4-2	คราบเกลือ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	4-7
4-3	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	4-11
4-4	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	4-13
6-1	เขตการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	6-12
6-2	ระบบการปลูกพืชตามแผนตามแผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	6-13

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จ ภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีผลตอบสนองสูงสุดต่อหน่วย เนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2563 - 30 กันยายน 2564

1.3.2 สถานที่ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพ การใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจ ที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“**ที่ดิน**” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“**ที่ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“**ที่ดิน**” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำชั้นบนไคและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“ดิน” หมายรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ละชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“ดิน” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“การวางแผนการใช้ที่ดิน” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางของการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB, 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ป่าสงวนแห่งชาติ โคนหลวง”

“ดินเค็ม”

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 82ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอพระยืน มีอาณาเขตติดต่อดังรูปที่ 2-1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลหนองแวงตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลป่ามะนาว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลท่าศาลา อำเภอมีชัยบุรี จังหวัดขอนแก่น

ตำบลพระยืน มีถนนสายหลัก คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข2062 (ขอนแก่น – มีชัยบุรี) ผ่านตำบลพระยืน,ตำบลขามป้อมทางหลวงชนบท ชก.12094 (บ้านป่าสำน – โนนคูณ) ผ่านตำบลพระยืน ถนนสายพระยืน – แก่นเท่าผ่านบ้านป่าหม้อ – หินเหิบถนนสายบ้านป่าหม้อ – บ้านกระเตื้อง (ตำบลป่ามะนาวอำเภอบ้านฝาง) ผ่านบ้านหนองคูถนนทุกสายติดต่อกันได้สะดวกตลอดปี

(สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, 2559)

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นแบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 17 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านพระยืน	หมู่ที่ 10 บ้านป่าสำน
หมู่ที่ 2 บ้านหัวบึง	หมู่ที่ 11 บ้านป่าหม้อ
หมู่ที่ 3 บ้านนาล้อม	หมู่ที่ 12 บ้านโนนบ่อ
หมู่ที่ 4 บ้านโนนบ่อ	หมู่ที่ 13 บ้านศิลาทิพย์
หมู่ที่ 5 บ้านหนองคู	หมู่ที่ 14 บ้านพระยืน
หมู่ที่ 6 บ้านป่าหม้อ	หมู่ที่ 15 บ้านโนนบ่อ
หมู่ที่ 7 บ้านหินเหิบ	หมู่ที่ 16 บ้านหินเหิบ
หมู่ที่ 8 บ้านแก่นประดู่	หมู่ที่ 17 บ้านหัวบึง
หมู่ที่ 9 บ้านป่าสำน	

(ฝ่ายงานทะเบียนอำเภอพระยืน, 2564)

ตำบลพระยืน อยู่ในขอบเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลพระยืนมีมงคล จำนวน 4 หมู่บ้าน มีหมู่ที่1,2,14,17 เทศบาลตำบลพระยืน จำนวน 13 หมู่บ้าน มีหมู่ที่ 3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16

2.3 ประวัติและเอกลักษณ์

จากข้อสันนิษฐานและเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า “พระยืน” ความหมายของชื่อตำบล ได้ที่มาจาก “หลวงพ่พระยืนมิ่งมงคล” เป็นพระพุทธรูปศิลาปางนาคนาคปรก ที่สร้างขึ้นในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรือเรียกว่าสมัยขอมโบราณของอาณาจักรขอม(ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๙) เป็นพระพุทธรูปขอม สร้างขึ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ (พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘) เป็นโบราณวัตถุที่สร้างขึ้นบูชาสักการะใน สมัยขอมเรื่องอำนาจ

“หลวงพ่พระยืนมิ่งมงคล” มี ๒ องค์ คือ หลวงพ่พระยืนมิ่งมงคลเหล่าตะวันออก และหลวงพ่พระ ยืนมิ่งมงคลเหล่าตะวันตก

1.หลวงพ่พระยืนมิ่งมงคลเหล่าตะวันออก ประดิษฐานอยู่บริเวณโรงเรียนชุมชนบ้านพระยืน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

เรียกว่า องค์ตะวันออก เพราะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านพระยืน มีอาณาบริเวณเฉพาะ สร้าง ศาลาเป็นที่กำบังแดดฝนอย่างดี

2.หลวงพ่พระยืนมิ่งมงคลเหล่าตะวันตก ประดิษฐานอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านพระ ยืน บ้านพระยืน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ซึ่งแต่เดิมคนรุ่นเก่า เล่าว่า เป็นพระพุทธรูปยืน แต่ถูกโจรทุบทำลาย ดังคำบอกเล่าในศิลาจารึก ที่ฐานพระพุทธรูปที่จารึกไว้ เมื่อคราวปฏิสังขรณ์เสร็จเมื่อรัตนโกสินศก ๑๑๑ (พ.ศ.๒๔๓๕)พระพุทธรูป ศิลาทั้งสององค์นี้ เป็นพระพุทธรูปสมัยขอม เป็นพระที่มีพุทธลักษณะแบบสกุลช่างของขอมโดยแท้จริง คือ เป็นพระนาคปรก มีอายุราว ๑,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว

(สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืน, 2564)

2.3.1 ประเพณีและความเชื่อ

งานบุญประเพณี

ประชากรในตำบลพระยืนที่นับถือศาสนาพุทธ มีความเลื่อมใสในบุญประเพณีทาง ภาควีสาน (ฮีต 12) มีการทำบุญต่าง ๆ ตามเดือนเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ตามความ เชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ ทั้งในชาตินี้และชาติหน้าอีกทั้งความเชื่อในการก่อให้เกิดผลในการอยู่ดีกินดี และฟ้าฝนอุดมสมบูรณ์ บุญประเพณีจะมีผลกระทบมาก คือ บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญพระเวส และบุญกฐิน

บุญสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่ของไทย) จะเริ่มกันในเดือน 5 คือประมาณ วันที่ 13 เมษายนเป็นต้นไป บางหมู่บ้าน 3 วัน บางหมู่บ้าน 5 -7วัน ก็มีกิจกรรมด้านศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องโดยจะมีการแห่ดอกไม้ (ดอกคูณ) ทางวัดจะนำพระพุทธรูป ลงมาจากแท่นบูชามาให้ชาวบ้านสงน้ำตลอดช่วงสงกรานต์นอกจากนี้ยังมีการสงน้ำให้คนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้านเพื่อขอพรให้อยู่เย็นเป็นสุขมีอายุยืนยาว ผลกระทบกับการเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกร คือ ในช่วงสงกรานต์ชาวบ้านจะหยุดการทำงานทุกชนิด ที่ใช้แรงงาน เช่น ห้ามไปเก็บฝืน ห้ามโรงสีในหมู่บ้านสีข้าว ห้ามไปทำไร่นา ส่วนสัตว์เช่น วัว - ควาย ยังมีการนำไปเลี้ยงตามไร่นาในช่วงเทศกาลนี้คนหนุ่มคนสาวที่ไปทำงานต่างถิ่นจะหยุดงานแล้วกลับมาเยี่ยมบ้าน ตามหมู่บ้านต่าง ๆ จะมีการเล่นเกมต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการกินเหล้าและเล่นการพนันกันมาก

บุญเบิกบ้าน จะทำในช่วงเดือน 3 โดยยึดถือประเพณีดั้งเดิมของอีสาน มีการร่วมกันจัดทำอาหารถวายแก่พระภิกษุ และสามเณรที่วัด และมีการถวายทาน โดยการทำกระทงเพื่อส่งอาหารบูชาเทวดาและเลี้ยงผีบ้านผีเมือง เพื่อให้เกิดความสบายใจ การนำปุ๋ยคอกไปใส่ในไร่นาของตนเอง เพื่อให้พืชผลงอกงาม

บุญพระเวส (บุญพระเวสสันดร หรือบุญมหาชาติ) จะทำให้ช่วงเดือน 4 ใช้เวลา 3 วัน วันแรกจะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดในตอนเช้า ตอนเย็นจะมีการแห่พระเวสสันดร พอรุ่งเช้าวันที่สองจะมีการแห่ “ข้าวพันก้อน” โดยจะเริ่มทำกันตั้งแต่เวลาประมาณ 04.00 น. เพื่อนำไปบูชา (คาถาพันข้อ) ในมหาชาติชาดกตลอดจนบูชาเทพยดา มีการถวายพานจัดตุงปัจจัย ตามกำลังศรัทธาของชาวบ้าน วันที่สามตอนเช้าจะมีการเทศน์มหาชาติ เรื่องพระเวสสันดรชาดกที่วัด และมีความเชื่อกันว่า ถ้าใครฟังเทศน์มหาชาติจนจบ จะได้พบกับพระศรีอานนท์ แต่ถ้าฟังไม่จบเป็นแค่สาวกและจะไม่ได้เห็นหน้าพระศรีอานนท์ ในระหว่างช่วงการเทศน์จะมีบรรดาพวกหนุ่มสาวแก่กันทั้งหลายหรือกัณฑ์เทศน์ออกไปวัดเพื่อถวายให้แก่พระภิกษุที่กำลังเทศน์อยู่ การเทศน์มหาชาติชาดก บางหมู่บ้านจะจบเวลาประมาณ 19.00 20.00 น.

บุญกฐิน (บุญมหากฐิน) จะเริ่มจากบุญออกพรรษาวันเพ็ญเดือน 11 ถึงวันเพ็ญเดือน 12 ชาวบ้านจะช่วยกันบริจาคเงินตลอดจนเครื่องอัฐบริวาร 8 มารวมกันในวันโฮม(วันรวม) เพื่อนำไปทอดถวายที่วัดในวันรุ่งขึ้น ซึ่งวัดหนึ่งๆจะรับกฐินได้เพียงกองเดียวเท่านั้นดังนั้นในหมู่บ้านใกล้เคียงที่ไม่มีวัดอาจเข้าร่วมทำบุญกฐินโดยการทำผ้าป่าเข้าร่วมกับองค์กฐิน มีความเชื่อกันว่าบุญกฐินนั้นเป็นบุญใหญ่ ถ้าใครทำแล้วจะได้บุญกุศลมาก ในกรณีชาวบ้านทำบุญส่วนตัวหรือทำบุญกฐินอุทิศให้แก่ญาติที่ตายไปแล้ว ก็จะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่างานบุญประเพณีอื่น ๆ บุญกฐินก็จะใช้เวลา 2 วัน ทั้งบุญพระเวสและบุญกฐิน จะมีผลกระทบต่อเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกรในลักษณะเหมือนกัน คือในช่วงเวลาเทศกาลชาวบ้านจะหยุดงานทั้งไร่นา ทั้งนา พวกผู้หญิงจะช่วยกันจัดเตรียมอาหารเลี้ยงแขกที่

มาร่วมทำบุญที่วัด ส่วนสัตว์เลี้ยง (วัว – ควาย) จะถูกผูกไว้ที่คอกไม่มีการนำออกไปเลี้ยงตามไร่นาตามนา มีการเลี้ยงเหล้ากันบ้าง แต่ไม่มากเท่าบุญบั้งไฟหรือบุญสงกรานต์ ส่วนการพนันส่วนใหญ่จะไม่มี

บุญประเพณีที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นนอกจากจะมีผลกระทบต่อเกษตรและการดำรงชีวิตของชาวบ้านแล้ว บุญประเพณียังเป็นตัวกำหนดชนชั้นของชาวบ้านโดยที่ชาวบ้านไม่ทราบว่าตนเองถูกกำหนดชนชั้นตามกลุ่มฐานะ กล่าวคือ ในการจัดงานงานบุญประเพณีที่สำคัญ เช่นบุญบั้งไฟ บุญพระเวส บุญกฐิน แต่ละคร้งกรรมการวัดและกรรมการคุ้มภายในหมู่บ้านจะกำหนดอัตราการจ่ายเงินในงานบุญ ของแต่ละหลังคาเรือนไว้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับรวย ปานกลาง และจน แต่ละระดับก็จะมีกำหนดว่าสูงสุดกี่บาท ต่ำสุดควรจะกี่บาทในลักษณะนี้ทุกครั้ง งานบุญบั้งไฟจะเป็นงานบุญประเพณีที่ชาวบ้านเสียค่าใช้จ่ายมากที่สุด เฉลี่ยครอบครัวละ 500 – 700 บาท ส่วนบุญกฐินจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกำลังศรัทธาของชาวบ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านมีการกำหนดขั้นต่ำไว้เหมือนกัน

2.3.2 ความเชื่อต่าง ๆ

ชาวบ้านในตำบลพระยืนมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ 4 ลักษณะ คือ ความเชื่อในด้านเกี่ยวกับเรื่องศาสนา เทพดาและผี ความเชื่อในด้านเกี่ยวกับการเกษตรทั่วไป ความเชื่อในด้านเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตข้าว และความเชื่อในด้านเกี่ยวกับด้านทางภูมิอากาศ

ความเชื่อในด้านเกี่ยวกับเรื่องศาสนา เทพดาและผี ชาวบ้านตำบลหนองแวงยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผียู่มากเช่น ผีปอบ ผีไร่ผืนา ผีฟ้า ตามหมู่บ้านต่าง ๆ จะมีศาลพระภูมิหรือ (ที่อยู่เทพดาหรือผี) อยู่เกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งศาลพระภูมิ พอแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

หอพระธรรม หลักบ้าน (เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา) ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน หมู่บ้านที่มีหอธรรมนี้จะมีข้อห้ามหรือข้อบังคับไว้ คือ ห้ามฆ่าสัตว์ (สัตว์ใหญ่) ในหมู่บ้าน วันพระห้ามไถนา ไม่ว่าจะใช้สัตว์หรือเครื่องจักรทุกชนิด (ถือว่าเป็นการทรมานสัตว์) ห้ามโรงสีสีข้าว ห้ามเก็บฟืน ฯลฯ ข้อแตกต่างในข้อห้ามขึ้นอยู่กับข้อตกลงของหมู่บ้านนั้น ๆ เรียกว่า “สารวัต” นอกจากนี้มีหน้าที่ดูแลหอพระธรรมแล้วยังมีหน้าที่ในการทำพิธีต่าง ๆ ตลอดจนเป็นผู้ทำหน้าที่ประณีประนอมในกรณีเกิดการพิพาทหรือขัดแย้งกันของชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น สารวัตจะมีผลตอบแทนจากชาวบ้านคือ คราวเรือนละ 3 - 5 บาท/ปี ค่าปรับในกรณีชาวบ้านกระทำผิดข้อห้ามต่าง ๆ ปีหนึ่ง ๆ จะมีการบวงสรวงหอพระธรรม 2 ครั้ง คือ เดือน 6 และเดือน 12

หอจ้ำ หอตาปู่ ตอนปู่ตา (เป็นความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์) ชาวบ้านจะตั้งหอตาปู่ห่างจากบริเวณป่าไผ่ ๆ กับหมู่บ้านโดยมีผู้ดูแลคือจ้ำบ้าน ถ้าเป็นผู้ชายเรียกว่าพ่อใหญ่จ้ำบ้าน ถ้าเป็นผู้หญิงเรียกว่าแม่ใหญ่จ้ำบ้าน จ้ำบ้านเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะคัดเลือกจากผู้สูงอายุและเป็นผู้ที่มีตระกูลเคยรักษาศาลภูมิดอนปู่ตามาก่อน นอกจากนี้มีหน้าที่ในการดูแลศาลตาปู่แล้วจ้ำบ้านยังมีหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการบวงสรวงและกรณีที่ชาวบ้านต้องการหา

ที่พึงทางจิตใจ เช่น ในกรณีบนบานศาลกล่าวศาลตาปู่เจ้าบ้านก็จะเป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับศาลตาปู่ เจ้าบ้านจะไม่มีผลตอบแทนเป็นเงินที่แน่นอน แต่จะมีผลตอบแทนการบวงสรวงหรือแก้บนของชาวบ้าน เช่น ถ้าบวงสรวงแก้บนด้วยไก่ 6 ตัว ชาวบ้านก็จะแบ่งให้เจ้า 3 ตัว นอกจากนี้แล้วก็ยังตอบแทนด้วยเงินตามศรัทธาของชาวบ้าน ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ตาปู่ชอบการละเล่นต่าง ๆ ดังนั้น การบวงสรวงหรือแก้บนจะมีเหล้ามีไฟ บางหมู่บ้านมีการพนัน เช่น ไฮโล ฯลฯ หมู่บ้านที่มีศาลตาปู่ จะไม่มีข้อบังคับมากยินยอมให้ฆ่าสัตว์ใหญ่ในหมู่บ้านได้ วันพระก็ไม่มีข้อห้ามเหมือนหมู่บ้านที่มีหอพระธรรม ข้อห้ามที่สำคัญของหมู่บ้านที่มีศาลตาปู่ก็คือ ห้ามไปตัดไม้หาฟืน หรือทำผิดศีลธรรมทางเพศในบริเวณป่าที่เป็นที่ตั้งของศาลตาปู่ ชาวบ้านในหมู่บ้านจะไม่ยอมลงมือทำนา (ไถฮุด) จนกว่าเจ้าบ้านจะทำพิธีบวงสรวงแล้ว เจ้าบ้านจะทำนายทายทักเรื่องฝนฟ้าอากาศ โดยการดูคางไก่ ถ้าคางไก่สวย ก็จะทำนายว่าปีนี้ฝนจะดีตกต้องตามฤดูกาล ถ้าคางไก่ไม่สวย ฝนจะไม่ดี

จากความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเทพยดาและผีของชาวบ้านพบว่าชาวบ้านเองได้จัดให้มีผู้นำและระบบแก้ไขปัญหในเรื่องนี้แล้ว โดยจะมีผู้นำในด้านนี้ไว้้นอกจากสารวัตและเจ้าบ้านแล้ว ยังมีผู้นำในด้านนี้อีกเช่น “ หมอธรรม ” ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่ามีคาถาอาคมเก่งกล้า มีหน้าที่ในการปราบผีต่าง ๆ โดยเฉพาะ “ ผีปอบ ” ส่วนหมอปราหมณ์ หมอสู่หรือหมอสูตร มีหน้าที่ในการสู่ขวัญ บายศรี สะเดาะเคราะห์ หากฤษ์หายามแต่งบุชายันต์

2.3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตข้าว

1. ก่อนลงทำนา ทำการเลี้ยงผีนาก่อนที่จะลงมือแฮกนา (แรกนา) เป็นการบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางว่าถึงฤดูทำนาแล้ว เพื่อขอพรให้ได้รับข้าวปริมาณมาก จะถือวันพุธหรือวันพีชมงคลเป็นวันที่ทำพิธีปฏิบัติกันหมู่บ้าน

2. การแรกนาหรือแฮกนา เกษตรกรบางรายปฏิบัติกันเกือบทุกขั้นตอนของการผลิต ตั้งแต่เริ่มทำนา – เก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดจนนำผลผลิตขึ้นยุ้งฉางจนแล้วเสร็จ

3. ก่อนปักดำ จะทำพิธีแรก (ดำแรก) บางรายใส่ไม้ไผ่ยกเป็นร้านเอาดินวางรวมกับบุหรี หมาก พลุ อธิษฐานเรียกเทวดามาชุมชน บอกกล่าวแม่โพสพ บางรายอาจใช้หลักปัก 4 หลักแล้วปักดำกอข้าว 7 กอ คนปักแรกนาจะเป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้านก็ได้ การเลือกวันจะถือเอาวันพีชมงคลหรือวันอื่นก็ได้แล้วแต่เป็นศิริมงคลในปีนั้น ๆ การเลือกวันนั้นจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านโหราศาสตร์เป็นผู้กำหนด

4. การเรียกขวัญข้าว จะทำในช่วงที่ข้าวกำลังตั้งท้อง ในวันพระ (ออกพรรษา)

5. ก่อนเกี่ยวข้าว จะให้พ่อบ้านเกี่ยวก่อน เรียกว่าเกี่ยวแรกหรือเกี่ยวแฮก หรือบางหมู่บ้านจะให้ผู้ที่เกิดในปีสัตว์ที่ไม่กินข้าวเป็นอาหาร เช่น ปีชวล ปีมะเส็ง ปีมะโรง เกี่ยวก่อนและจะบอกกล่าวแม่โพสพว่าถึงวันดีแล้วจะได้เริ่มเกี่ยวข้าวกันแล้ว

6. ก่อนการนวดข้าว มีพิธีเรียกว่า “ปงข้าว” เป็นการบอกกล่าวแม่โพสพว่าจะทำการนวดข้าวแล้ว

7. การนำข้าวขึ้นลานนั้น ชาวบ้านจะถือเอาวันอังคาร

8. การนำข้าวขึ้นยุ้งฉาง จะถือเอาวันศุกร์ พ่อบ้านหรือแม่บ้านจะนำข้าวขึ้นไปไว้ก่อน 1 กระบุง ทำพิธีแล้วนำข้าว ทั้งหมดขึ้นยุ้ง ยกเว้นข้าวที่เก็บไว้บริโภคก่อนที่จะถึงพิธีนำข้าวออกจากยุ้งในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3

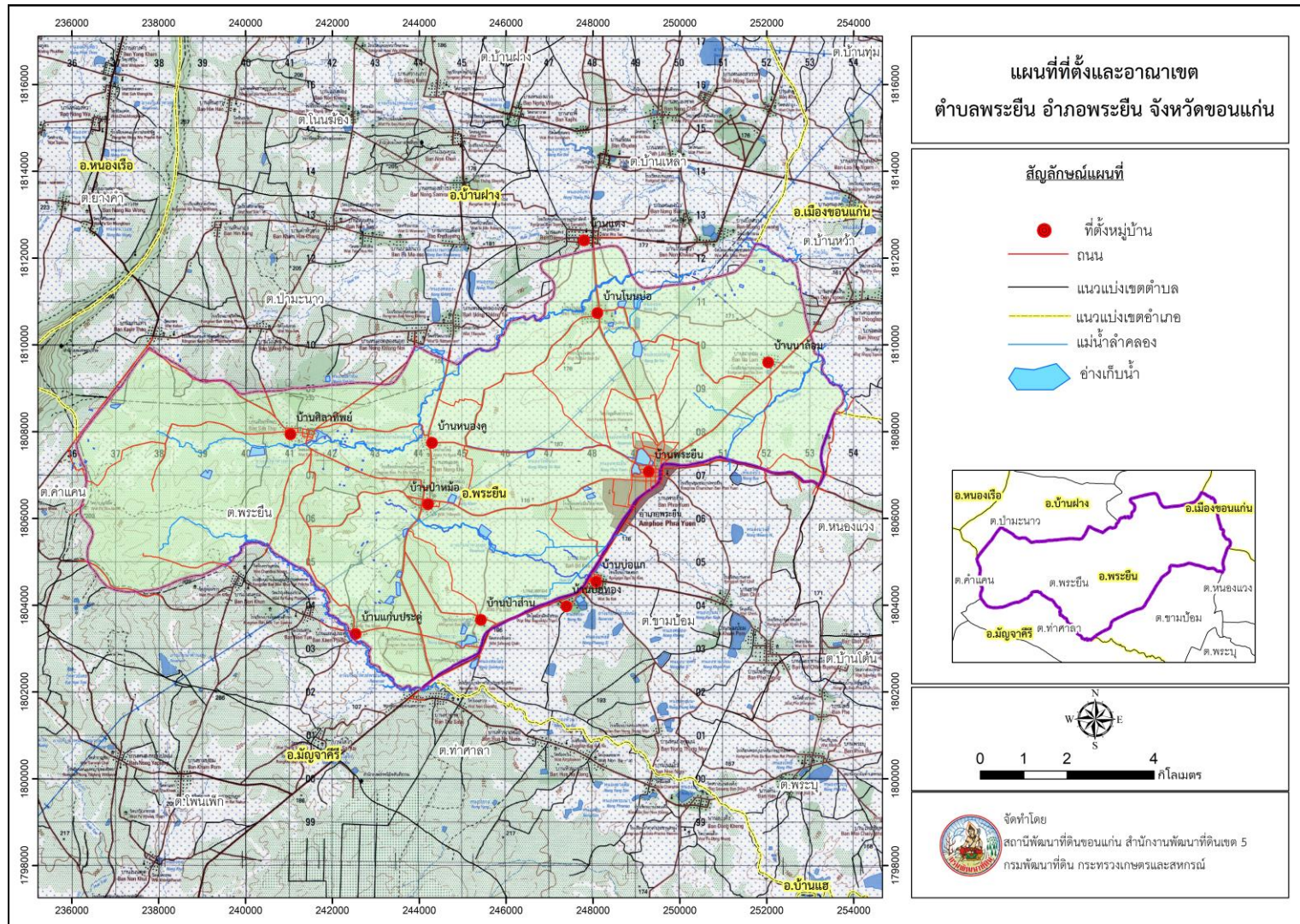
9. ทำขวัญข้าวในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 หลังจากนำข้าวขึ้นยุ้งแล้วเกษตรกรจะไม่ตัดข้าวออกจนกว่าจะถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งจะมีพิธีทำขวัญข้าวเสียก่อน เชื่อว่าทำพิธีแล้วจะทำให้มีข้าวขึ้นยุ้งทุกปีไป และในการตัดข้าวออกจากยุ้งวันแรกนั้น ถ้ามีกระดองเต่าก็จะใช้กระดองเต่าตัดข้าว เชื่อว่าทำให้ข้าวขึ้นพอกพูนขึ้นเหมือนกับกระดองเต่า แต่ในปัจจุบันประเพณีดังกล่าวเกี่ยวกับการผลิตข้าวมาเกือบทั้งหมดได้เลือนหายไปแล้ว

2.4 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นลูกคลื่นลาดเท ถึงพื้นที่สูงชัน โดยจากด้านทิศตะวันตกไปด้านทิศตะวันออก ลงสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำชี และบริเวณแก่งกุดโศก ของเขตตำบลบ้านโต้น และตำบลหนองแวง ทางด้านทิศตะวันออกโดยส่วนใหญ่มีความลาดชัน 0-2เปอร์เซ็นต์รองลงมาเป็น 2-5 เปอร์เซ็นต์และ 5-12 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ

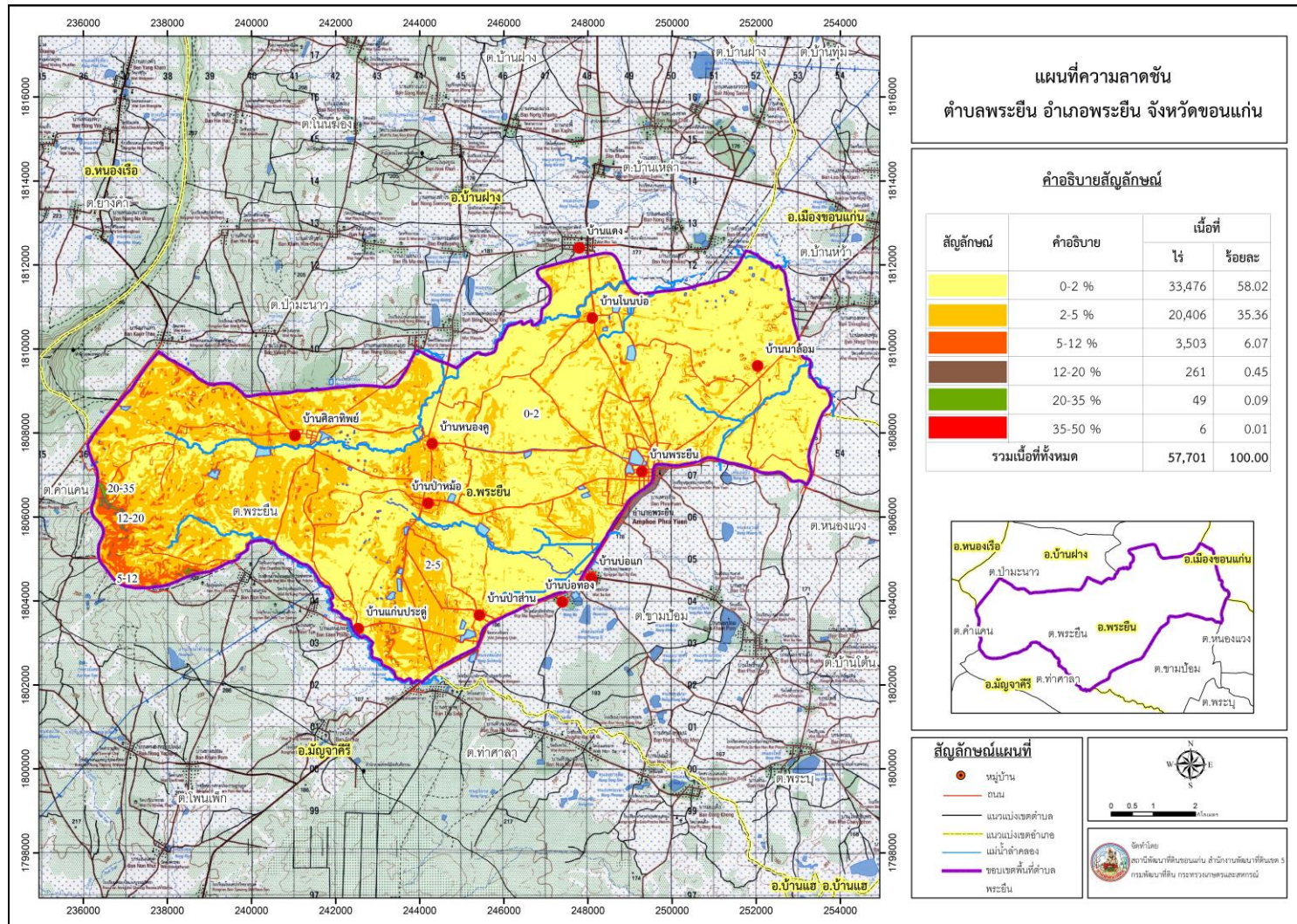
แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

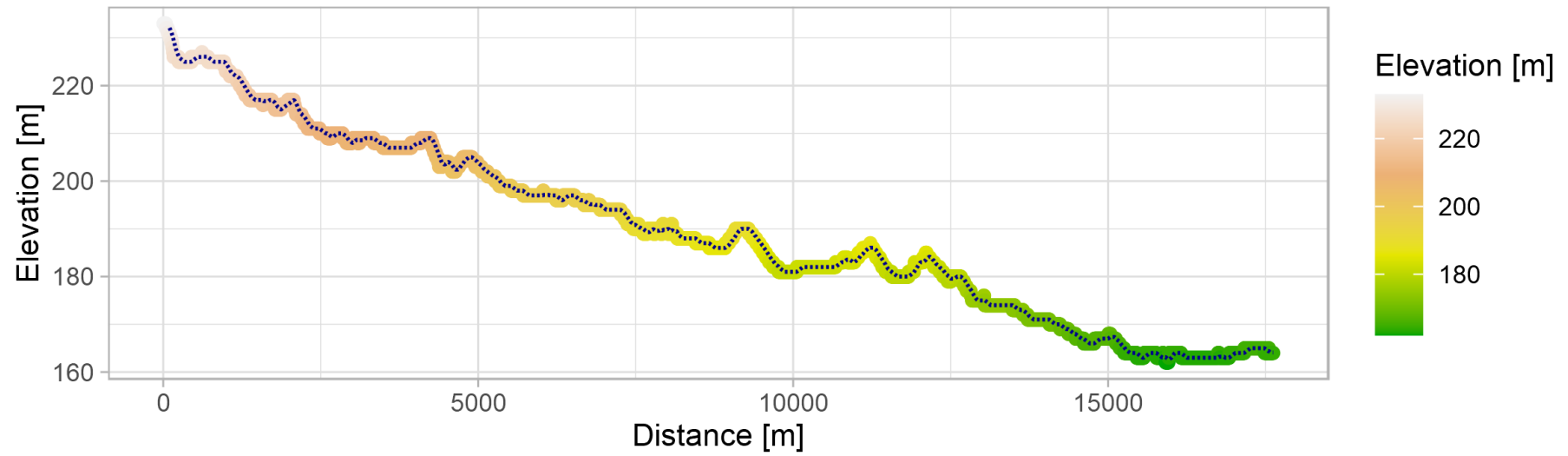
รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-2 ความลาดชัน ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-3 ภูมิประเทศ ตำบลพระยีน อำเภอยะยีน จังหวัดขอนแก่น

2.5 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 สภาวะอากาศทั่วไป

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ช่วงปี พ.ศ. 2532 -2561) ของสถานีตรวจวัดอากาศจังหวัดขอนแก่น พบว่าจังหวัดขอนแก่นได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ในช่วงฤดูหนาว (ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์) ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเล และมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

2.5.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดขอนแก่น พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุดคือเดือนธันวาคม

2.5.3 อุณหภูมิ

อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดปี 27.0 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยตลอดปี 32.8 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน คือ 36.3 องศาเซลเซียส และพบอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยตลอดปี 22.5 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม คือ 18.0 องศาเซลเซียส

2.5.4 ฝน

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,243.2 มิลลิเมตร โดยในเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด 238.4 มิลลิเมตร และเดือนธันวาคมมีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด คือ 5.3 มิลลิเมตร

(กรมอุตุนิยมวิทยา,2562)

2.5.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืชรายเดือนเฉลี่ย (Evapotranspiration : ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8 โดยพิจารณาจากระยะเวลาช่วงที่เส้นน้ำฝนอยู่เหนือเส้น 0.5 ETo เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังนี้

ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก จะอยู่ในช่วงต้นเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม และหลังจากหมดฤดูฝนประมาณหนึ่งเดือน ในดินยังคงมีความชื้นหลงเหลืออยู่ พอเพียงพอสำหรับปลูกพืชไร่ พืชผักอายุสั้นได้ ควรวางแผนจัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

ช่วงน้ำมากเกินพอ อยู่ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมาก โดยเฉพาะบริเวณที่ลุ่ม อาจเกิดน้ำท่วมซึ่งส่งผลเสียหายกับผลผลิตได้

ช่วงเวลาที่ ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก แบ่งเป็นช่วงขาดน้ำ มีปริมาณน้ำฝนและการกระจายน้อยหรือไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช จะอยู่ในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี ในช่วงเวลาดังกล่าวถ้าได้รับน้ำชลประทานช่วยก็สามารถปลูกพืชฤดูแล้งได้ ช่วงน้ำมากเกินพออยู่ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมากบริเวณที่ลุ่มหรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ อาจเกิดน้ำท่วม

(ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-4 ถึง รูปที่ 2-5)

ตารางที่ 2-1สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2532-2561

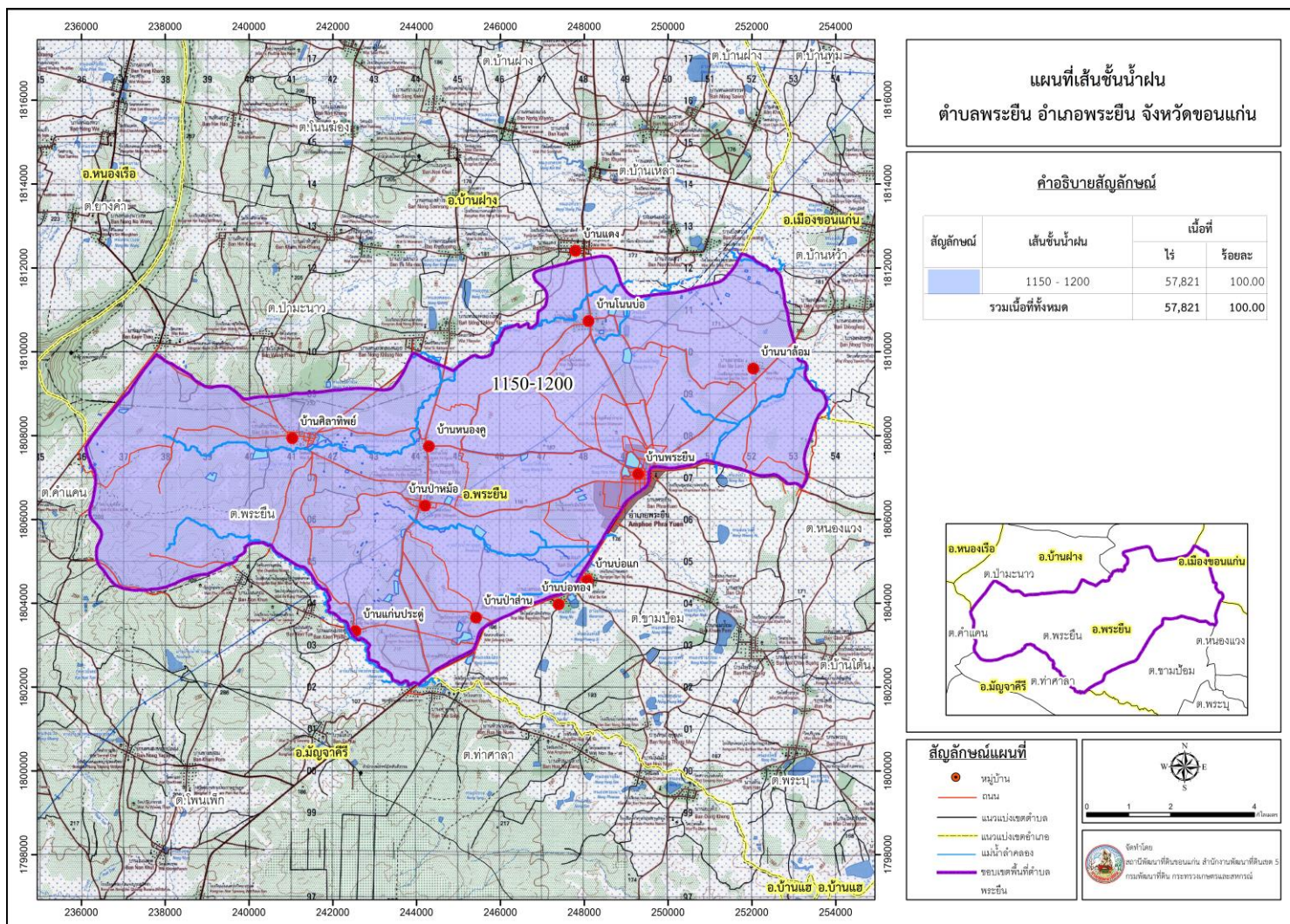
เดือน	อุณหภูมิ		อุณหภูมิจนเฉลี่ย (°C)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	ปริมาณฝนใช้การ* (มม.)	การระเหยและการคายน้ำ อ้างอิง* (มม.)
	ต่ำสุด (°C)	สูงสุด (°C)						
ม.ค.	6.4	6.3	1.6	30.7	18.0	23.7	65.0	115.0
ก.พ.	20.7	20.0	2.7	32.8	19.9	25.8	63.0	121.5
มี.ค.	39.1	36.7	4.9	35.0	22.8	28.4	62.0	154.4
เม.ย.	96.2	81.4	7.7	36.3	24.8	29.9	65.0	157.0
พ.ค.	155.3	116.7	15.0	34.7	24.9	29.0	74.0	144.4
มิ.ย.	150.8	114.4	14.7	33.8	25.0	28.7	76.0	130.2
ก.ค.	179.7	128.0	17.5	32.8	24.6	28.1	79.0	124.9
ส.ค.	220.5	142.7	18.5	32.4	24.3	27.6	81.0	119.1
ก.ย.	238.4	147.5	18.4	32.0	24.0	27.3	83.0	111.1
ต.ค.	109.2	90.1	9.1	31.8	22.9	26.7	77.0	124.4
พ.ย.	21.6	20.9	2.3	31.5	20.6	25.5	69.0	114.9
ธ.ค.	5.3	5.3	0.8	30.3	18.1	23.6	65.0	114.0
รวม	1,243.2	910.0	113.2	-	-	-	-	1,530.9
เฉลี่ย	-	-	-	32.8	22.5	27.0	72	127.6

หมายเหตุ: * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

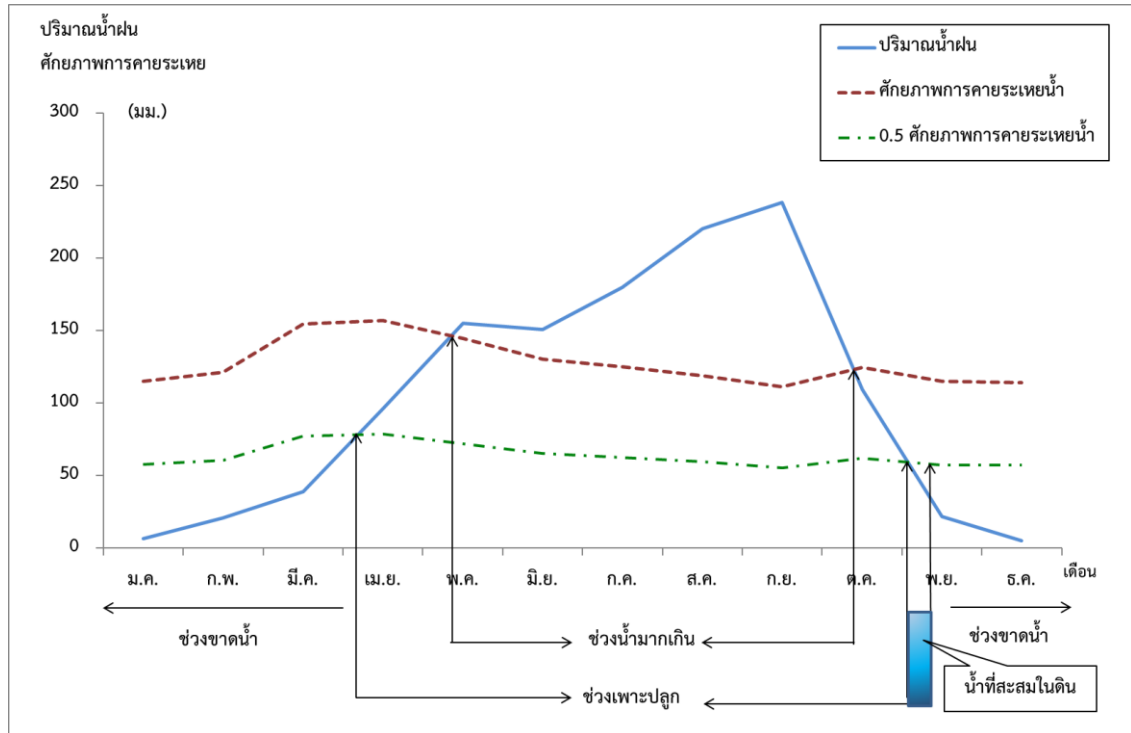
ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2562)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-3 เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-4 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561) ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,868 ไร่ หรือร้อยละ 4.96 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 48,159 ไร่ หรือร้อยละ 83.29 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - 2.1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 26,875 ไร่ หรือร้อยละ 46.48 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาไร่ นาข้าว
 - 2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 17,621 ไร่ หรือร้อยละ 30.47 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง อ้อย
มันสำปะหลัง ข้าวโพด
 - 2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,809 ไร่ หรือร้อยละ 4.85 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นร้าง/
เสื่อมโทรม ไม้ยืนต้นผสม ยางพารา ยูคาลิปตัส สัก หม่อน ไม้ปลูกเพื่อการค้า
 - 2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 153 ไร่ หรือร้อยละ 0.26 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม
ไม้ผลผสม ส้ม มะม่วง พุทรา กล้วย
 - 2.5) พืชสวน มีเนื้อที่ 1 ไร่ หรือร้อยละ 0.002 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก
 - 2.6) พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 475 ไร่ หรือร้อยละ 0.82 ของพื้นที่
ตำบล ได้แก่ พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก

2.7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 202 ไร่ หรือร้อยละ 0.35 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.8) เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของตำบล

3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 1,357 ไร่ หรือร้อยละ 2.35 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์

4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,252 ไร่ หรือร้อยละ 2.17 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 4,185 ไร่ หรือร้อยละ 7.24 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ทุ่งหญ้าธรรมชาติ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า บ่อขุดเก่า พื้นที่ถม

(ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-6)

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,868	4.96
A	พื้นที่เกษตรกรรม	48,159	83.29
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	25	0.04
A100	นาร้าง	101	0.17
A101	นาข้าว	26,774	46.31
A200	ไร่นาร้าง	121	0.21
A202	ข้าวโพด	26	0.04
A203	อ้อย	12,939	22.38
A204	มันสำปะหลัง	4,535	7.84
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	4	0.01
A301	ไม้ยืนต้นผสม	7	0.01
A302	ยางพารา	196	0.34
A304	ยูคาลิปตัส	2,587	4.47
A305	สัก	6	0.01
A314	หม่อน	8	0.01
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	1	0.00

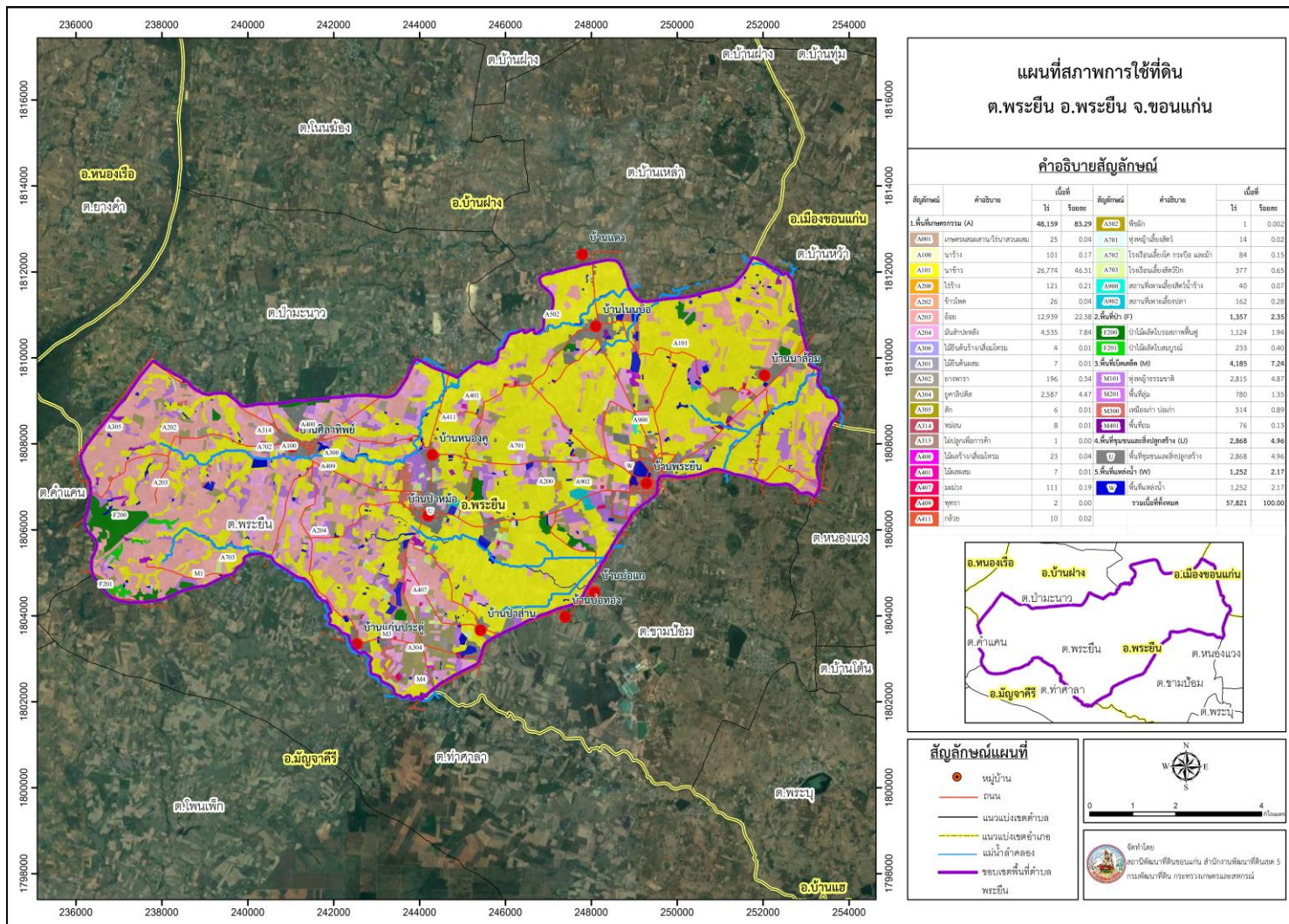
แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	23	0.04
A401	ไม้ผลผสม	7	0.01
A407	มะม่วง	111	0.19
A409	พุทรา	2	0.00
A411	กล้วย	10	0.02
A502	พืชผัก	1	0.00
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	14	0.02
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	84	0.15
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	377	0.65
A900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	40	0.07
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	162	0.28
F	พื้นที่ป่าไม้	1,357	2.35
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	1,124	1.94
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	233	0.40
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	4,185	7.24
M1	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	2,815	4.87
M2	พื้นที่ลุ่ม	780	1.35
M3	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	514	0.89
M4	พื้นที่ถม	76	0.13
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	1,252	2.17
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	57,821	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-5 สภาพการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภพระยีน จังหวัดขอนแก่น

2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1) ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2562 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลพระยืน มีประชากรรวม 9,787 คน แยกเป็นชาย 4,859 คน เป็นหญิง 4,928 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,747 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,637 ครัวเรือน หรือร้อยละ 59.59 เป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ 1,110 ครัวเรือน หรือร้อยละ 40.41 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4 และรูปที่ 2-7

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2562

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร(คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลพระยืน	2,747	4,859	4,928	9,787
หมู่ที่1 พระยืน	41	27	23	50
หมู่ที่2 หัวบึง	9	6	1	7
หมู่ที่3 นาล้อม	241	436	480	916
หมู่ที่4 โนนบ่อ	367	417	449	866
หมู่ที่5 หนองคู	241	409	414	823
หมู่ที่6 ป่าหม้อ	367	501	560	1061
หมู่ที่7 หินเหิบ	151	263	284	547
หมู่ที่8 แก่นประดู่	205	362	380	742
หมู่ที่9 ป่าसान	210	381	408	789
หมู่ที่10 ป่าसान	152	291	300	591
หมู่ที่11 ป่าหม้อ	204	290	295	585
หมู่ที่12 โนนบ่อ	171	384	332	716
หมู่ที่13 ศิลาทิพย์	186	360	354	714
หมู่ที่14 พระยืน	17	10	8	18
หมู่ที่15 โนนบ่อ	186	423	356	779
หมู่ที่16 หินเหิบ	128	288	279	567
หมู่ที่17 หัวบึง	19	11	6	11
	2,747	4,859	4,928	9,787

ที่มา : กรมการปกครอง (2562)

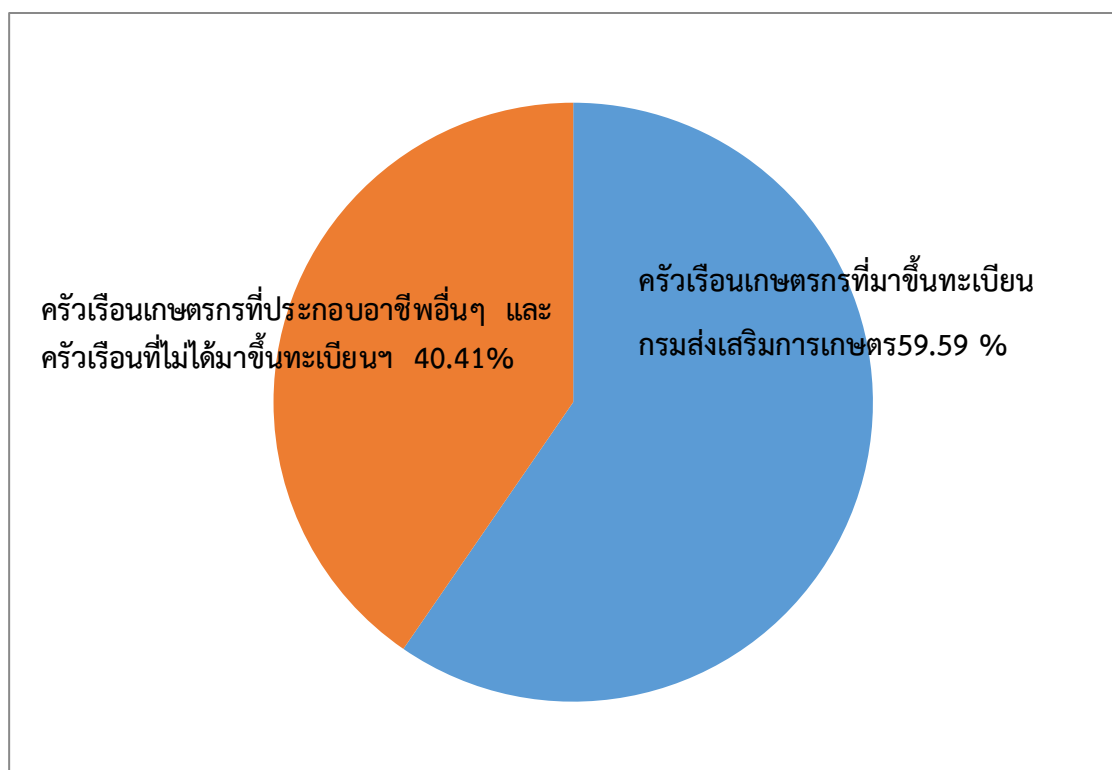
ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ปี 2562

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	2,747	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,637	59.59
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,110	40.41

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2562)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2562)

รูปที่ 2-7 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

2) สภาพทั่วไป

จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ปี 2561 สภาพทั่วไปของตำบลพระยืน ได้แก่ แหล่งน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน การประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญ การคมนาคมขนส่ง ตำบลพระยืน มีถนนสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2062 (ขอนแก่น-มัญจาคีรี)ผ่านตำบลพระยืน ตำบล ขามป้อม ทางหลวงชนบท ขก.12094 (บ้านป่าसान- โนนคูณ)ผ่านตำบลพระยืน และได้ดำเนินการ ปรับปรุง พัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ประชาชนสามารถสัญจรได้สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากขึ้น การไฟฟ้าจัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้านเพื่อทำให้เกิดแสงสว่างเพื่อสะดวกในการเดินทางและลด อุบัติเหตุ ลดปัญหาอาชญากรรม รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตำบลพระยืน มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน และมีการขยายเขตไฟฟ้าเป็นบางจุด

3) แหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ตำบลพระยืนมีแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค จากระบบประปา น้ำบาดาล แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญในตำบลพระยืน ประกอบไปด้วย ลำห้วยยาง มีต้นกำเนิดจากบ้านหินเหิบ ไหลผ่านตำบลพระยืนทางด้านทิศเหนือลงสู่ แก่งน้ำค้อน ที่บ้านหว้าตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ลำห้วยอ้อย ต้นกำเนิดบริเวณด้าน ทิศใต้บ้าน ป่าหม้อ หมู่ที่11 เป็นลำห้วยที่ต้นเขิน มีขนาดเล็ก นอกจากนั้นยังมีแหล่งน้ำสร้างขึ้นใหม่ และมีการขุดลอก แหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อผลิตน้ำประปาเพิ่ม รวมถึงสระน้ำในไร่นา บ่อน้ำ กระจาย กระจายทั่วไป เพื่อใช้ประโยชน์อุปโภคและใช้ในการเกษตร

4) สถาบันการศึกษา โรงเรียนระดับประถมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส/มัธยม 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง

5) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 เทศบาลตำบล พระยืน 1 แห่ง เทศบาลตำบลพระยืนมีมณฑล มีวัด/สำนักสงฆ์ 12 แห่ง

6) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ในพื้นที่ตำบลพระยืน มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น โบราณ หลวงพ่อพระยืน 2 แห่ง

ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2561

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	
ลำห้วยยาง	1
ลำห้วยอ้อย	1
สถานบริการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	6
โรงเรียนขยายโอกาส	2
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในหมู่บ้าน(แห่ง)	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ	1
เทศบาลตำบล	2
วัด/สำนักสงฆ์	12
โบสถ์	2
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน	13
สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	
โบราณสถานหลวงพ่อพระยืน	2
สวนสาธารณะหนองพระยืน	2

ที่มา: เทศบาลตำบลพระยืน(2564)

7) หมอдинอาสา กรณพัฒนาที่ดิน

หมอดินอาสา คือ เกษตรกรที่เป็นตัวแทนของกรณพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่ ซึ่งได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ เรียกว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำตำบล หมอดินอาสาประจำอำเภอ และหมอดินอาสาประจำจังหวัดอาสาเข้ามาช่วยกรณพัฒนาที่ดิน ดูแลรักษาทรัพยากรของท้องถิ่น โดยปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน และเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินในชุมชนเคียงคู่ไปกับการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ของกรณพัฒนาที่ดิน บทบาทของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน คือ เป็นผู้ทำการเกษตรถูกต้องตามหลักวิชาการพัฒนาที่ดิน เป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรข้างเคียง และสามารถให้คำแนะนำเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยหรือผู้นำในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร เป็นอาสาสมัครเกษตรกรที่จะคอยช่วยเหลือเมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจหรือโครงการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในพื้นที่

บทบาทของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน คือ เป็นผู้ทำการเกษตรถูกต้องตามหลักวิชาการพัฒนาที่ดิน เป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรข้างเคียง และสามารถให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยหรือผู้นำในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร เป็นอาสาสมัครเกษตรกรที่จะคอยช่วยเหลือเมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจหรือโครงการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในพื้นที่

หมอดินอาสาในตำบลพระยืนมีจำนวน 18 ราย คือ

1. นายชูศักดิ์ ชัยภาพ	หมอดินอาสาระดับตำบล
2. นายคำพอง บุปผามาลา	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
3. นายจิตร จุตสี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
4. นายชนะ ศรีเพ็ญวงศ์	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
5. นายดร มณีลา	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
6. นายนงเยาว์ กองชนะ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
7. นางนิवास งามนะศาตร์	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
8. นายบุญช่วย อินทรทัฬ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
9. นายประดิษฐ์ นระราสา	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
10. นางรัญจวน นามมูลน้อย	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
11. นายวิเชียร เกียมมา	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
12. นายสมพร บัวไสย์	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
13. นายสมศักดิ์ ผาสุตตะ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน

14. นายสายยันต์ จุคสี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
15. นายสุเทพ จอมศรี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
16. นางสุภาพ อ่อนอยู่	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
17. นายเหมือน บุตรพา	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
18. นายคำดี สาเตาะ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน

(กรมพัฒนาที่ดิน, 2564)

8) การถือครองที่ดิน

ปี 2562 ประชากรตำบลพระยืน จำนวน 9,787 คน ถือครองที่ดินเฉลี่ยคนละ 5.96 ไร่

9) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จากการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงอย่างต่อเนื่องของสาขานอกการเกษตร ส่งผลกระทบต่อสาขาเกษตรหลายด้าน ได้แก่ ความต้องการใช้ทรัพยากรดินและน้ำเพิ่มสูงขึ้นจากพื้นที่การเกษตรบางส่วนในตำบลพระยืน ถูกนำไปใช้เป็นที่ตั้งชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ราคาที่ดินทำกินมีแนวโน้มสูงขึ้น การผลิตแบบดั้งเดิมน้อยลง จำนวนเกษตรกรลดน้อยลง การเพิ่มผลผลิตการเกษตรของตำบลพระยืนในระยะที่ผ่านมาส่วนหนึ่ง เกิดจากการขยายพื้นที่ปลูกด้วยการบุกเบิกพื้นที่ทำกินไปยังพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าและทุ่งหญ้า ซึ่งเป็นที่อุดมสมบูรณ์ แต่ประสิทธิภาพการผลิตโดยส่วนรวมไม่ได้เพิ่มสูงขึ้น และยังมีการใช้ที่ดินหลังการบุกเบิก ในลักษณะที่ไม่มีการอนุรักษ์ และปรับปรุงคุณภาพของดิน ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันนอกจากที่ดินสำหรับการเพาะปลูก จะมีน้อยและมีจำกัดอันเนื่องมาจากการขยายตัวของโรงงานและชุมชนแล้ว ยังมีปัญหาการทำเกษตรในพื้นที่ที่มีศักยภาพไม่เหมาะสมอีกด้วย

9.1) การประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลพระยืน ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ไร่ และเลี้ยงสัตว์ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่มีประชากรส่วนหนึ่งประกอบอาชีพการค้าขาย เช่น ค้าขายผักก้านสาด มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 12 หมู่ที่ 15 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 1 (เรียงจากมากไปหาน้อย) นอกจากอาชีพดังกล่าวแล้ว ยังมีอาชีพรับจ้างในโรงงาน ได้แก่ โรงงานพลาสติก ในหมู่ที่ 3 และโรงงานแหวนในจังหวัดขอนแก่น

9.1.1) อาชีพทำเกษตรกรรม พืชที่ปลูกในเขตตำบลพระยืนมีหลายชนิดด้วยกัน เช่น

ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง หม่อนไหม ไม้ผล - ไม้ยืนต้น แต่ละหมู่บ้านมีระบบการปลูกพืชแตกต่างกันไปตามช่วงฤดูกาล สภาพทั่วไปของพื้นที่เป็นสภาพการปลูกพืชในฤดูฝน เพราะในพื้นที่อำเภอพระยืนไม่มีระบบน้ำชลประทานทั้งหมด ในที่ดอนจะปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนการทำนาพื้นที่ทั้งหมดอาศัยน้ำฝนจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

9.1.2)ด้านอุตสาหกรรม ตำบลพระยืนมีอุตสาหกรรมภายในตำบล เช่น โรงงานพลาสติก กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์

9.2) ด้านแรงงาน

ประชากรส่วนใหญ่จะใช้แรงงานจากคนภายในตำบลเพราะ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นรับจ้างในโรงงาน รับราชการ รับเหมาก่อสร้าง และงานอื่นๆ

9.3) ด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

แหล่งน้ำทางการเกษตรแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญในตำบลพระยืนประกอบไปด้วยลำห้วยยาง ลำห้วยอ้อย นอกจากนั้นยังมีแหล่งน้ำสร้างขึ้นใหม่ และมีการขุดลอก แหล่งน้ำสาธารณะเพื่อผลิต น้ำประปา ใช้ประโยชน์อุปโภคและใช้ในการเกษตร

9.4) ด้านรายได้-รายจ่าย

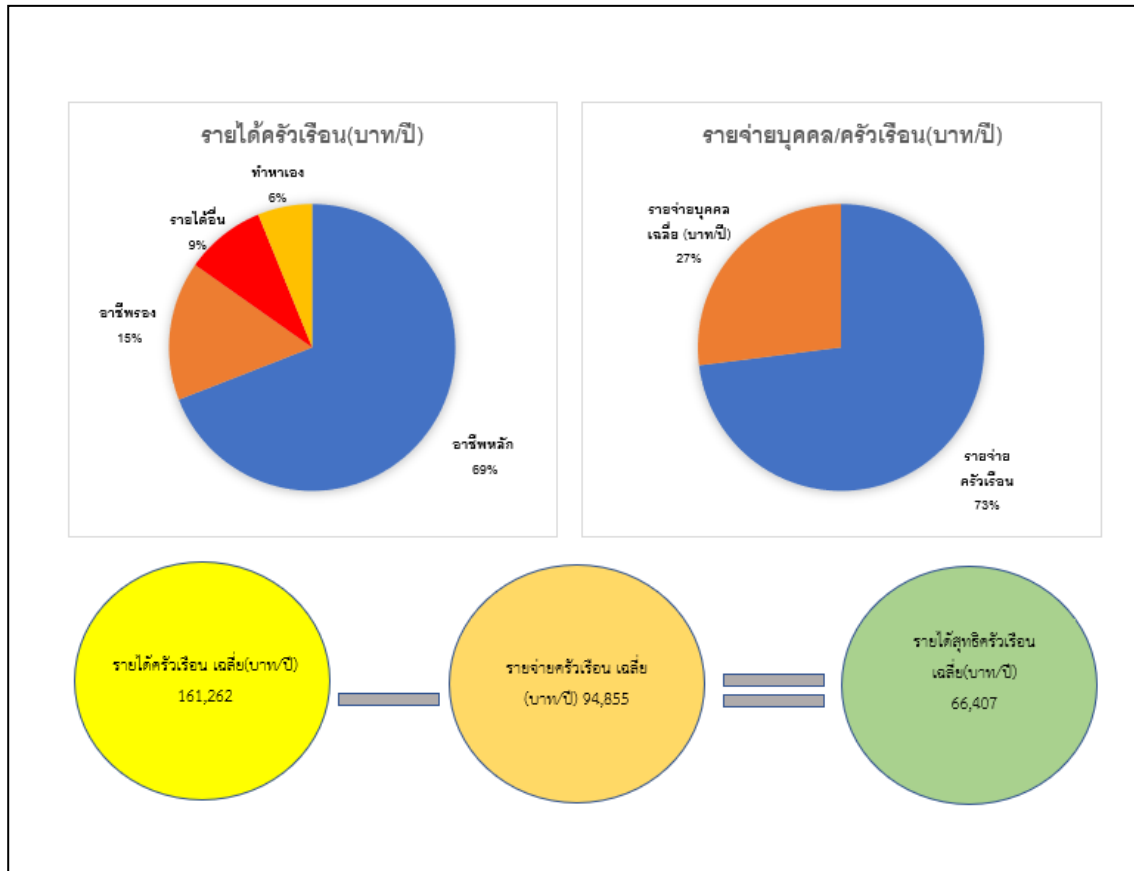
จากข้อมูลพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2562 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 161,585 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 44,886 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 118,039 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 94,855 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 66,407 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 24,562 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6 และรูปที่ 2-8 (กรมการพัฒนาชุมชน,2562)

ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2562

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลบ้านด้า	111,952	25,447	14,716	9,972	161,262	59,645	94,855	35,083
หมู่ที่ 1 บ้านพระยืน	127,146	39,993	18,817	21,804	207,772	88,396	46,148	19,633
หมู่ที่ 2 บ้านหัวบึง	62,967	34,802	30,396	31,593	159,759	54,692	133,986	455,869
หมู่ที่ 3 บ้านนาล้อม	100,795	15,115	31,445	4,281	151,637	45,691	96,883	29,192
หมู่ที่ 4 บ้านโนนบ่อ	65,898	46,056	18,117	10,218	140,290	52,840	134,549	50,677
หมู่ที่ 5 บ้านหนองคู	115,206	19,042	0	0	134,248	55,752	40,323	16,745
หมู่ที่ 6 บ้านป่าหม้อ	95,766	18,532	17,529	5,557	137,385	59,131	139,156	59,894
หมู่ที่ 7 บ้านหินเหิบ	76,577	43,732	28,192	15,271	163,773	52,016	84,691	26,898
หมู่ที่ 8 บ้านแก่นประดู่	106,832	18,372	0	0	125,205	68,732	44,928	24,663
หมู่ที่ 9 บ้านป่าสำน	138,842	22,463	16,044	12,232	189,593	51,264	185,490	50,158
หมู่ที่ 10 บ้านป่าสำน	150,751	2,515	12,794	134	166,196	101,945	163,462	100,268
หมู่ที่ 11 บ้านป่าหม้อ	72,912	14,835	405	0	88,153	53,470	36,182	21,946
หมู่ที่ 12 บ้านโนนบ่อ	177,675	24,768	0	0	202,443	59,215	45,637	13,349
หมู่ที่ 13 บ้านศิลาทิพย์	94,104	36,455	19,459	21,204	171,223	54,271	129,362	41,003
หมู่ที่ 14 บ้านพระยืน	167,948	26,430	18,501	14,305	227,186	83,029	180,727	66,049
หมู่ที่ 15 บ้านโนนบ่อ	121,033	32,124	19,191	7,806	180,155	50,796	93,785	26,443
หมู่ที่ 16 บ้านหินเหิบ	111,952	18,012	15,551	19,069	164,585	44,886	7,061	1,925
หมู่ที่ 17 บ้านหัวบึง	67,730	12,461	9,335	8,137	97,663	47,746	5,546	2,711

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2564)

รูปที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ ป่าโคกหลวง ในพื้นที่ตำบลพระยืน อำเภอพระยืนมีป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโคกหลวง ประมาณ 2.76 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ จำอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอมีญาศรี

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย

รายชื่อ	ราชกิจจานุเบกษา	เนื้อที่ (ไร่)
ป่าสงวนแห่งชาติ		
ป่าโคกหลวง	เล่ม 117 ตอนที่ 105ก วันที่ 15 พฤศจิกายน 2543	67,044

2) ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

2.1) การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535)

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์
- เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-2

นอกจากนี้ ในพื้นที่ ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน ยังมี ป่าชุมชน 4 แห่ง ป่าชุมชนคือ พื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน และองค์กรชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นป่าที่ประชาชนเข้าไปใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนทุกคนในชุมชนนั้น ทั้งเรื่องการทำมาหากิน ระบบครอบครัวเครือญาติ ประเพณีความเชื่อ อำนาจและกฎระเบียบในชุมชน ป่าชุมชนจึงมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิโนเวศ และวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนในท้องถิ่น

ป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน ได้แก่

-ป่าชุมชนโคกป่าช้า บ้านหินเหิบ เนื้อที่ 97 ไร่ 3 งาน 6 ตารางวา สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นป่าเต็งรัง มีความหนาแน่น ร้อยละ 60 ของพื้นที่ พรรณไม้ที่พบ ได้แก่ ไม้มะกอก เกล็ดอ่อน ตะแบก ชงโค ประดู่ แดง เหมือดแอ่

-ป่าชุมชนโคกป่าช้า บ้านแก่นประดู่ เนื้อที่ 68 ไร่ 10 ตารางวา สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ เป็นป่าเต็งรัง มีความหนาแน่น ร้อยละ 60 ของพื้นที่

-ป่าชุมชนบ้านโนนบ่อ(ป่าโคกหินขาว) เนื้อที่ 50 ไร่ สภาพโดยทั่วไป เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง เป็นพื้นที่ป่าที่กำลังฟื้นคืนสภาพ มีความหนาแน่น ร้อยละ 30 ของพื้นที่

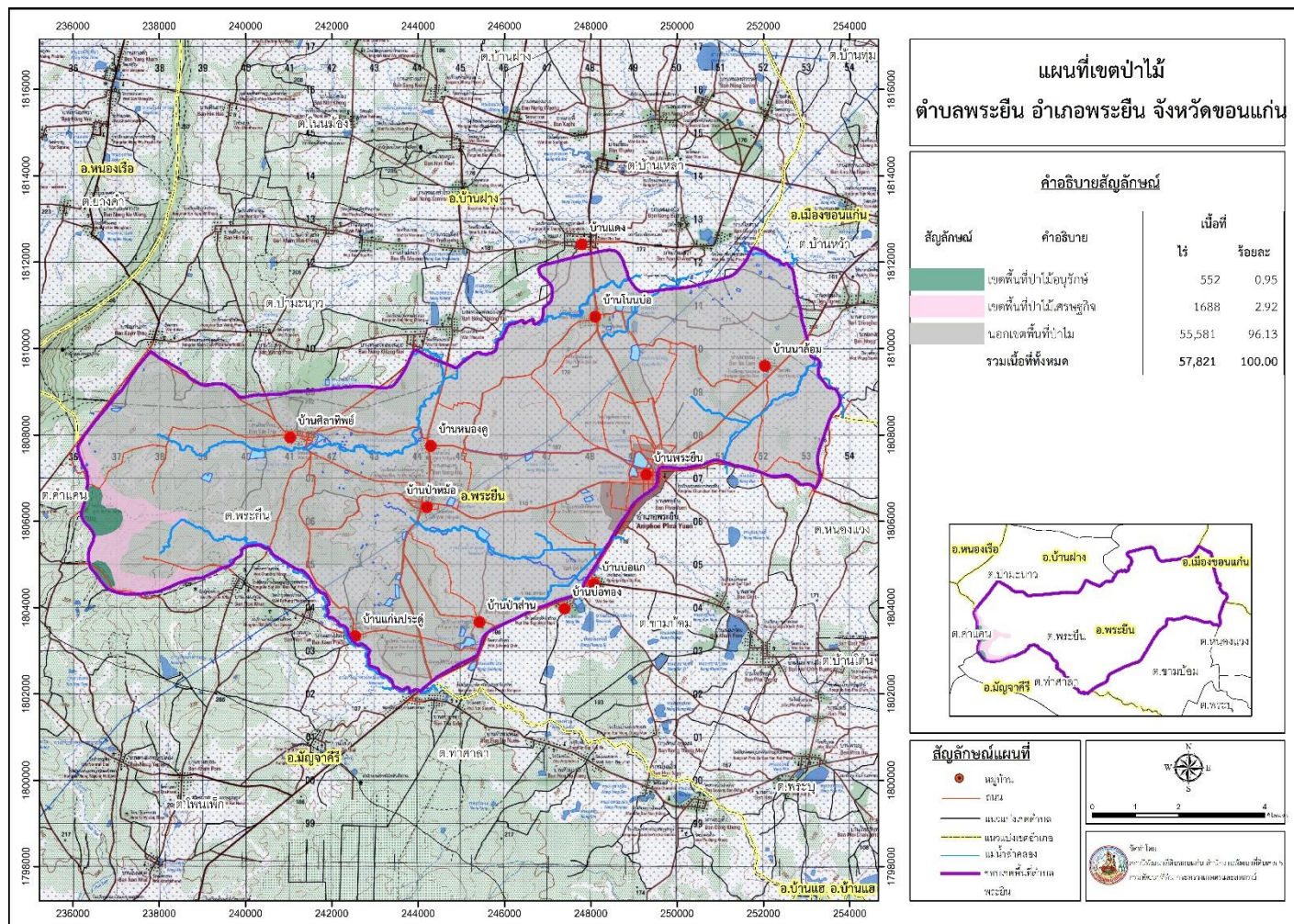
-ป่าชุมชนบ้านป่าหม้อ(ป่าโคกป่าช้า) เนื้อที่ 154 ไร่ 1 งาน 13 ตารางวา สภาพโดยทั่วไป เป็นที่ราบ เป็นพื้นที่ป่าที่กำลังฟื้นคืนสภาพ มีความหนาแน่น ร้อยละ 70 ของพื้นที่

2.2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

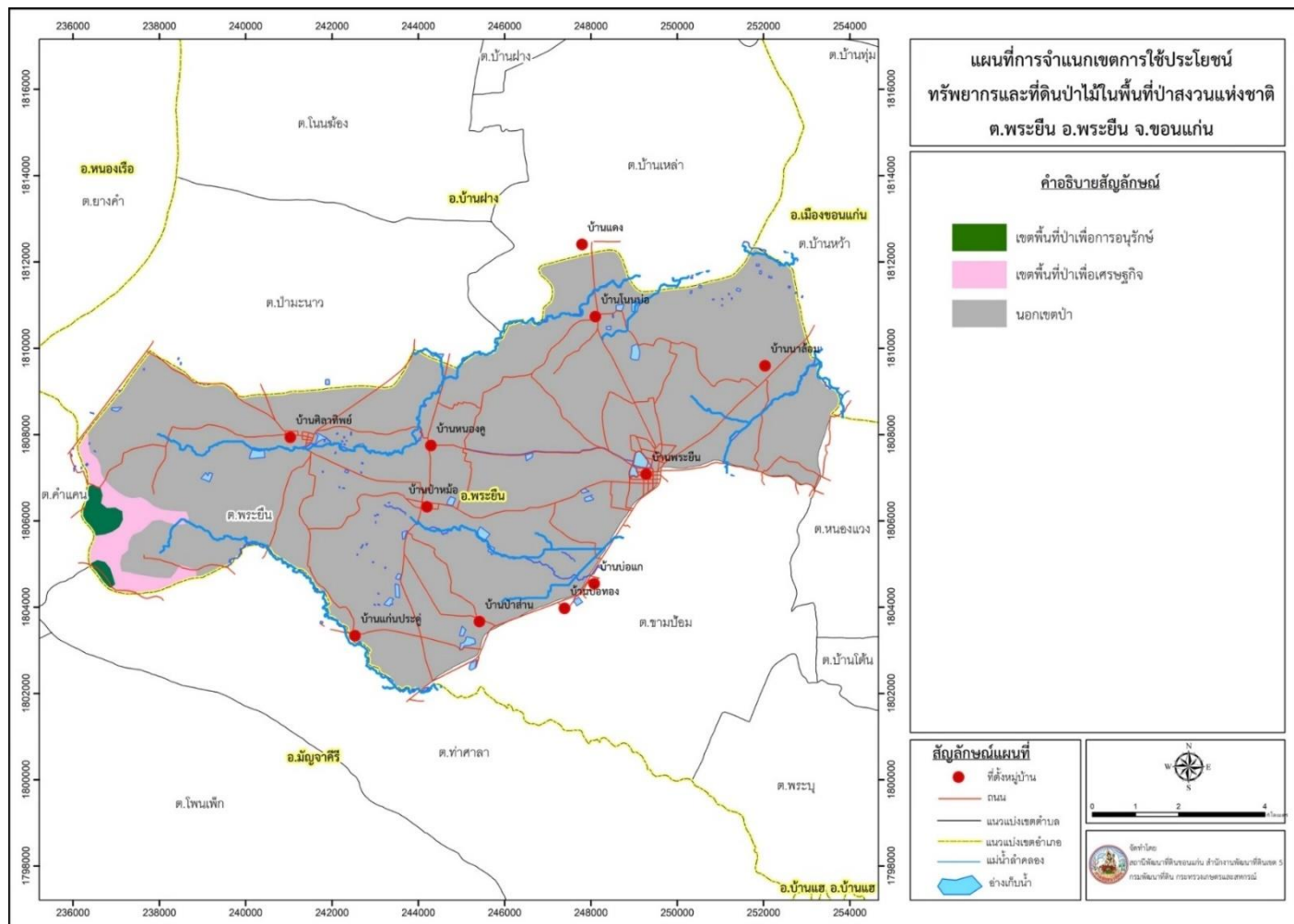
- ชั้นที่ 3A เนื้อที่ 606 ไร่
- ชั้นที่ 4A เนื้อที่ 1,344 ไร่
- ชั้นที่ 4B เนื้อที่ 12,394 ไร่
- ชั้นที่ 5B เนื้อที่ 43,477 ไร่

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-3

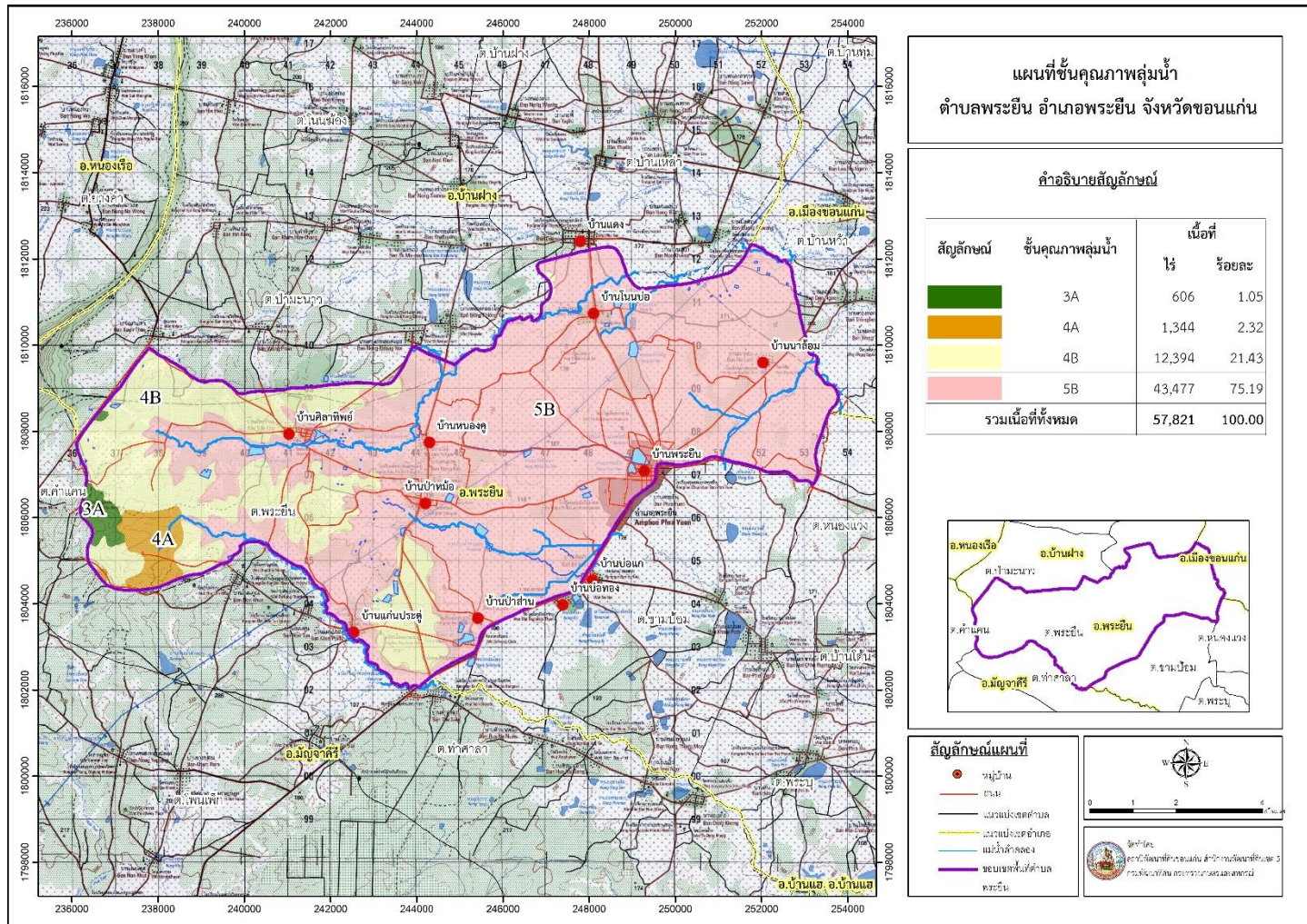
ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

รูปที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-2 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

- 1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยยาง ลำห้วยอ้อย
- 2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ หนองพระยืน หนองกาม บ่อน้ำในไร่นา จำนวน 317 บ่อ

3.2.2 น้ำใต้ดิน

ในปัจจุบันมีบ่อบาดาลจำนวน 10 บ่อ ปริมาณน้ำบาดาลที่คาดว่าจะพัฒนาได้อยู่ในเกณฑ์น้อยกว่า 3.87 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

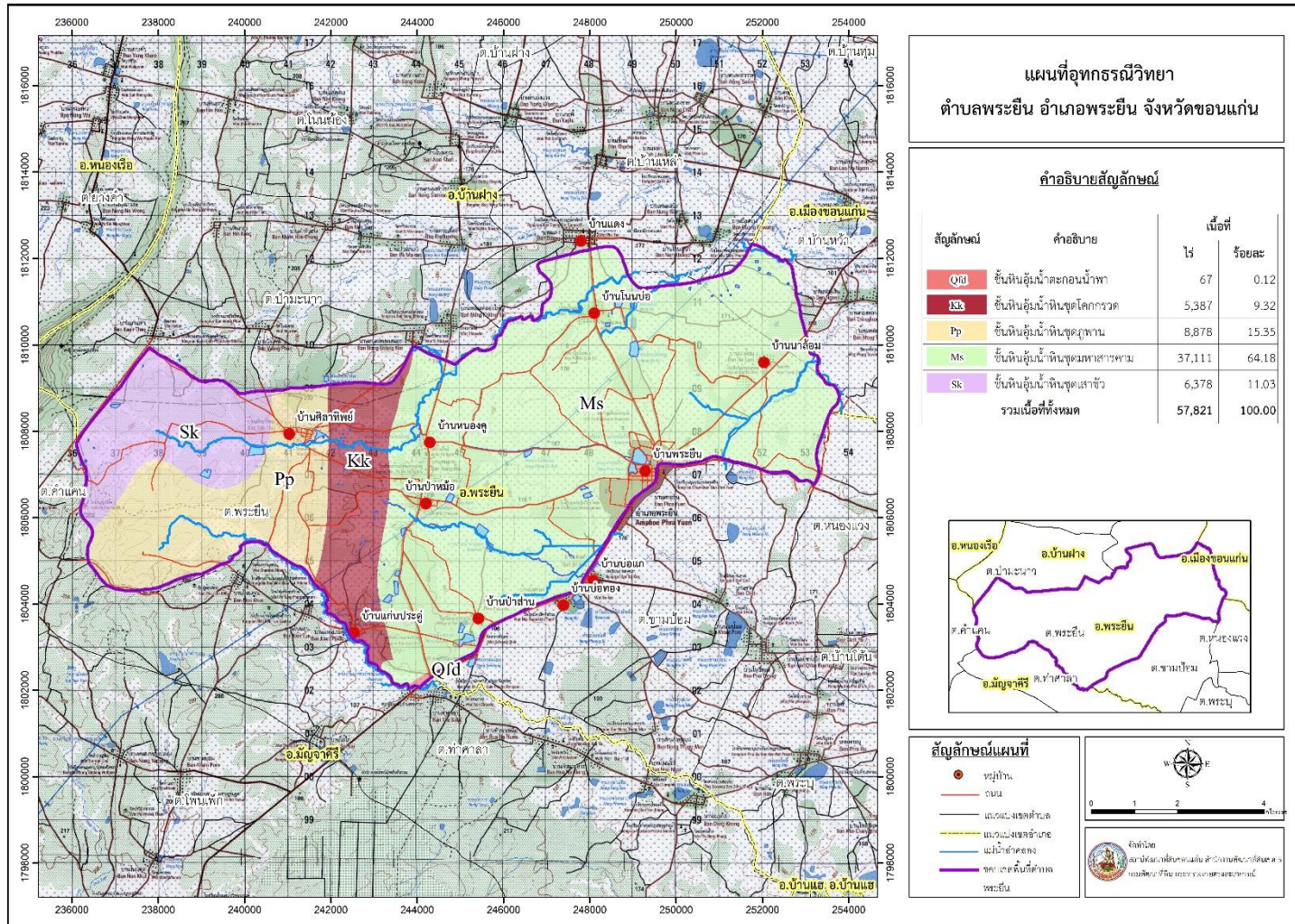
ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2 และรูปที่ 3-4 ถึง 3-5

ตารางที่ 3-2 บ่อบาดาล ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

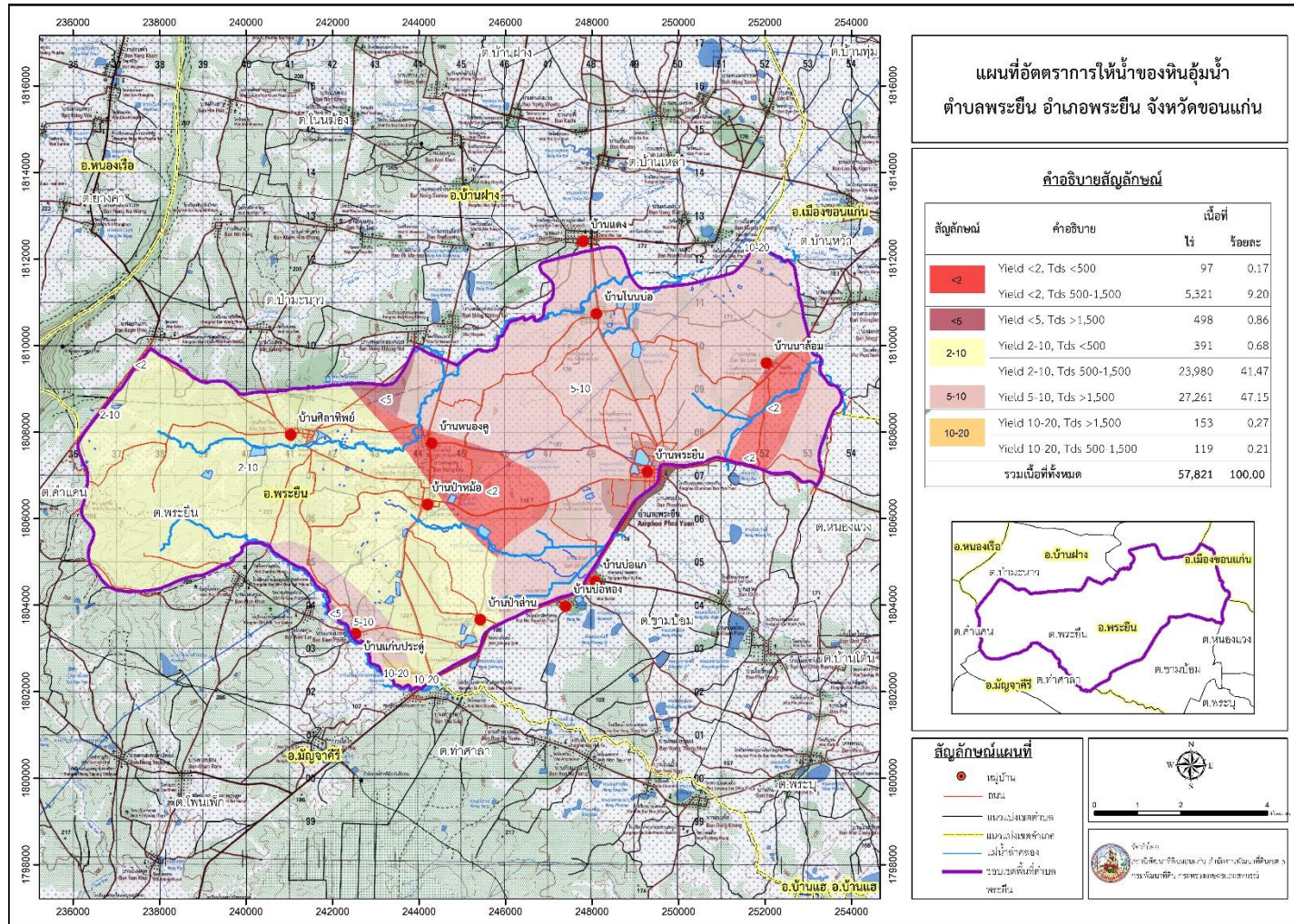
ลำดับ	ที่ตั้ง		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ความลึกเจาะ (ม.)
	บ้าน	ตำบล			
1	หินเหิบ	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	31.5
2	นาล้อม	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	40
3	นาล้อม	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	37
4	ป่าหม้อ	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	24
5	ป่าหม้อ	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	48
6	หัวบึง	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	32
7	หนองคู	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	52
8	หินเหิบ	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	33
9	โนนบ่อ	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	31
10	ศิลาทิพย์	พระยืน	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	68

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะบ่อบาดาลที่มีข้อมูลสมบูรณ์

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2564)

รูปที่ 3-4 อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาล และชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-5 อัตราการให้น้ำของหินอุ้มน้ำ ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) ชุดดินบ้านไผ่ Bpi:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลอนลาดเล็กน้อยถึงลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำเร็วถึงปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB : ชุดดินบ้านไผ่ มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,225 ไร่ หรือร้อยละ 3.85 ของพื้นที่ตำบล

2) ชุดดินห้วยแกลง Ht :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยมีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ht-slB : ชุดดินห้วยแกลง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,567 ไร่ หรือร้อยละ 13.11 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Ht-slB/d3c : ชุดดินห้วยแกลง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกปานกลาง ความลึกที่พบชั้นดานแข็ง มีเนื้อที่ 1,993 ไร่ หรือร้อยละ 3.45 ของพื้นที่ตำบล

3) ดินคล้ายชุดดินค้ำบง Kg-tks :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดินKg-tks-slB : ดินคล้ายชุดดินค้ำบง เป็นดินทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,470 ไร่ หรือร้อยละ 6.01 ของพื้นที่ตำบล

4) ชุดดินกุลาร่องไห้ Ki :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเรียบ ถึงค่อนข้างราบเรียบมีการระบายน้ำเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดินKi-slA : ชุดดินกุลาร่องไห้ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 8,372 ไร่ หรือร้อยละ 14.50 ของพื้นที่ตำบล

5) ชุดดินคองKng :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดินKng-slB : ชุดดินคอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 239 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของพื้นที่ตำบล

6) ดินคล้ายชุดดินละหานทรายLah-fl :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเรียบ ถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ถึงดีปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Lah-fl-slA : ดินคล้ายชุดดินละหานทราย เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 64 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Lah-sA : ดินคล้ายชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,989 ไร่ หรือร้อยละ 3.45 ของพื้นที่ตำบล

7) ชุดดินพลPho :สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลาง ถึงค่อนข้างเลว คือ

- หน่วยแผนที่ดินPho-sA : ชุดดินพล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดินPho-sB : ชุดดินพล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 9,368 ไร่ หรือร้อยละ 16.23 ของพื้นที่ตำบล

8) ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงที่มีจุดประสีเทาPtc-hb,gm:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดินPtc-hb,gm-sB/b : ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีความหนาของวัสดุที่เหมาะสม มีเนื้อที่ 385 ไร่ หรือร้อยละ 0.67 ของพื้นที่ตำบล

9) ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงPtc-hb,mw:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดินPtc-hb,mw-sB : ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,292 ไร่ หรือร้อยละ 3.97 ของพื้นที่ตำบล

10) ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลางPtc-mw:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดินPtc-mw-sB : ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 885 ไร่ หรือร้อยละ 1.53 ของพื้นที่ตำบล

11) ชุดดินปึกธงชัยที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายPtc:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดินPtc-sB : ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,209 ไร่ หรือร้อยละ 7.29 ของพื้นที่ตำบล

12) ดินคล้ายชุดดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลางPu-mw:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีการระบายปานกลางถึงเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดินPu-mw-slB : ดินคล้ายชุดดินภูพาน ที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 636 ไร่ หรือร้อยละ 1.10 ของพื้นที่ตำบล

13) ชุดดินภูพานที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายPu:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดินPu-slB : ชุดดินภูพานที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 10,966ไร่ หรือร้อยละ 18.99 ของพื้นที่ตำบล

14) ดินคล้ายชุดดินร้อยเอ็ดที่เป็นดินร่วนหยาบRe-col:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างเรียบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดินRe-col-slA : ดินคล้ายชุดดินร้อยเอ็ดที่เป็นดินร่วนหยาบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,844 ไร่ หรือร้อยละ 4.93 ของพื้นที่ตำบล

15) ชุดดินสีทนSt:สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดินSt-slB : ชุดดินสีทนที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 204ไร่ หรือร้อยละ 0.35 ของพื้นที่ตำบล

16) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC) มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่สูงชันถึงสูงชันมากที่สุด มีเนื้อที่ 28 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ตำบล

17) พื้นที่เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous areas) มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 64 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย หน่วยแผนที่ดิน คือ

- หน่วยแผนที่ดิน W : พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 64 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล

ตั้งรายละเอียดในตารางที่ 3-3 ถึง 3-4 และรูปที่ 3-6 ถึง 3-7

ตารางที่ 3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วย แผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Bpi-lsB	ชุดดินบ้านไผ่ มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	2,225	3.85
Ht-slB lsB	ชุดดินห้วยแกลง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	7,567	13.11
Ht-slB/d3c	ชุดดินห้วยแกลง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกปานกลางความลึกที่พบชั้นดานแข็ง	1,993	3.45
Kg-tks-slB	ดินคล้ายชุดดินคำบง ที่เป็นทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	3,470	6.01
Ki-slA	ชุดดินกุลาร่องไ้ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	8,372	14.50
Kng-slB	ชุดดินคง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	239	0.41
Lah-fl-slA	ดินคล้ายชุดดินละหานทรายที่เปนดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	64	0.11
Lah-slA	ดินคล้ายชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	1,989	3.45
Pho-slA	ชุดดินพล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	20	0.04
Pho-slB	ชุดดินพล มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	9,368	16.23
Ptc-hb,gm-slB/b	ดินคล้ายชุดดินปักธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	385	0.67
Ptc-hb,mw-slB	ดินคล้ายชุดดินปักธงชัยที่มีธาตุเป็นต่างสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	2,292	3.97
Ptc-mw-slB	ดินคล้ายชุดดินปักธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	885	1.53
Ptc-slB	ชุดดินปักธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	4,209	7.29
Pu-mw-slB	ดินคล้ายชุดภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	636	1.10
Pu-slB	ชุดภูพานมีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	10,966	18.99
Re-col-slA	ดินคล้ายชุดดินรอยเอ็ดที่เปนดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	2,844	4.93
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		57,730	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2564)

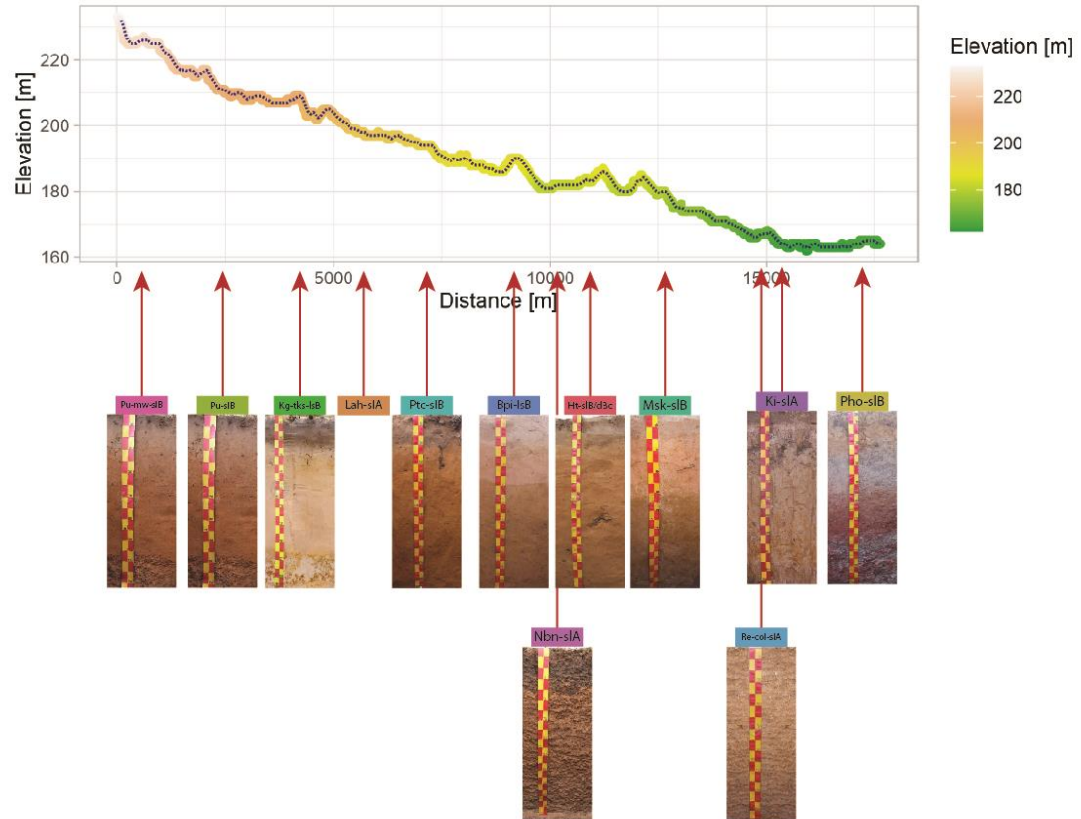

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3-4 สมบัติดิน ตำบลพระยืน อำเภอเมืองพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์ (P ₂ O ₅)	โพแทสเซียม ที่เป็นประโยชน์ (K ₂ O)	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
Bpi-lsB	2-5	wd	<10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	2,225	3.85
Ht-slB	2-5	wd	<10	<35	>150	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ต่ำ	7,567	13.11
Ht-slB/d3c	5-12	wd	<10	<35	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,993	3.45
Kg-tks-slB	2-5	wd-exwd	<10	>35	>150	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	3,470	6.01
Ki-slA	0-2	spd	10-20	>35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	8,372	14.50
Kng-slB	2-5	mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	239	0.41
Lah-fl-slA	0-2	mw-spd	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	64	0.11
Lah-slA	0-2	mw-spd	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,989	3.45
Pho-slA	0-2	spd-mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	20	0.04
Pho-slB	2-5	spd-mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	9,368	16.23
Ptc-hb,gm-slB/b	2-5	mw-spd	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	385	0.67
Ptc-hb,mw-slB	2-5	mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	2,292	3.97
Ptc-mw-slB	2-5	mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	885	1.53
Ptc-slB	2-5	wd	<10	<35	>150	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	4,209	7.29
Pu-mw-slB	2-5	mw	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	636	1.10
Pu-slB	2-5	wd	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	10,966	18.99
Re-col-slA	0-2	spd	<10	35-75	>150	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	2,844	4.93
St-slA	0-2	spd	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	204	0.35
รวมเนื้อที่ทั้งหมด										57,730	100.00

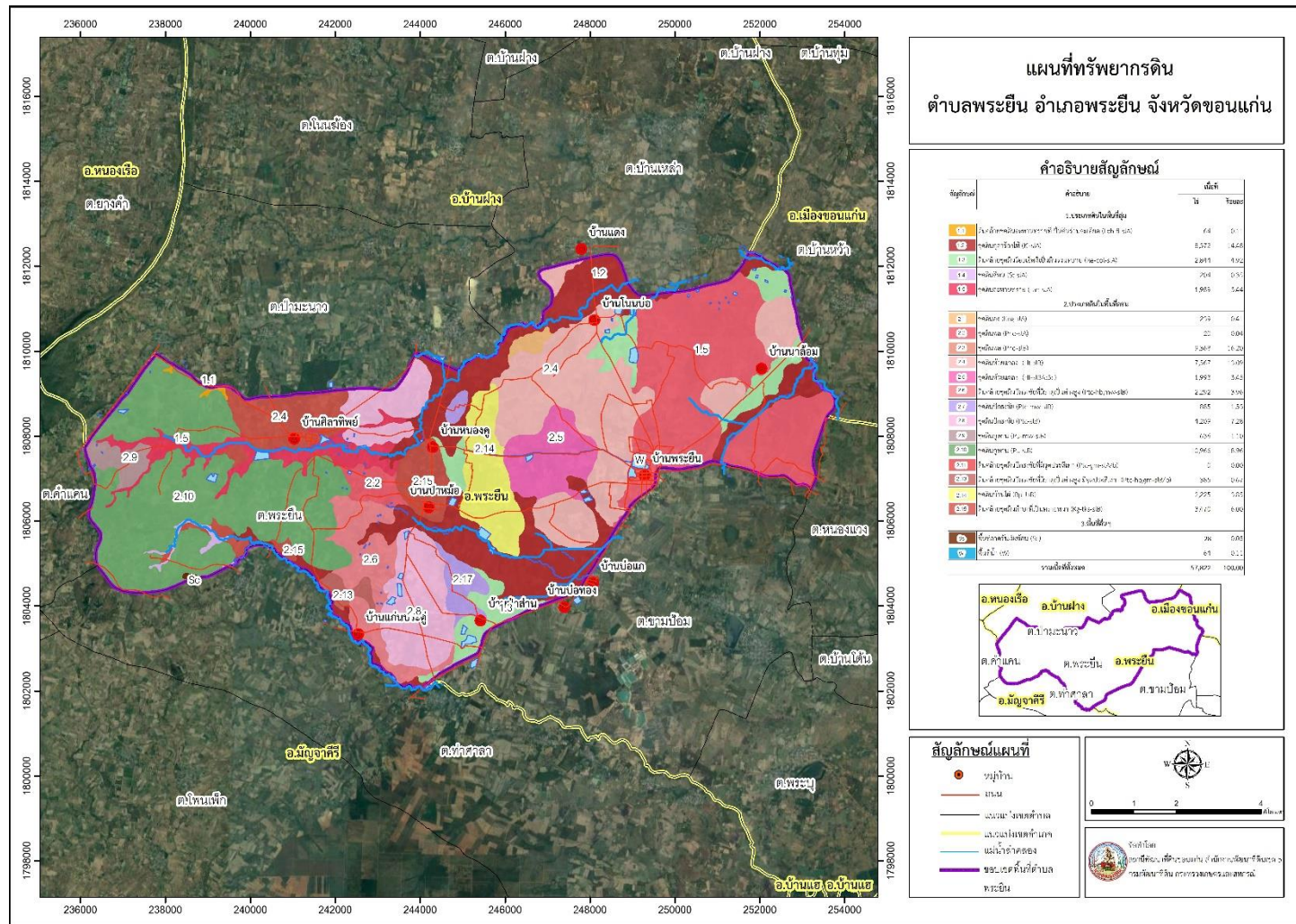
ที่มา: กองสำรวจดินและวิทยทรัพยากรดิน (2564)

รูปที่ 3-6 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลพระยืน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภอยะยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-7 ทรัพยากรดิน ตำบลพระยีน อำเภอยะยีน จังหวัดขอนแก่น

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

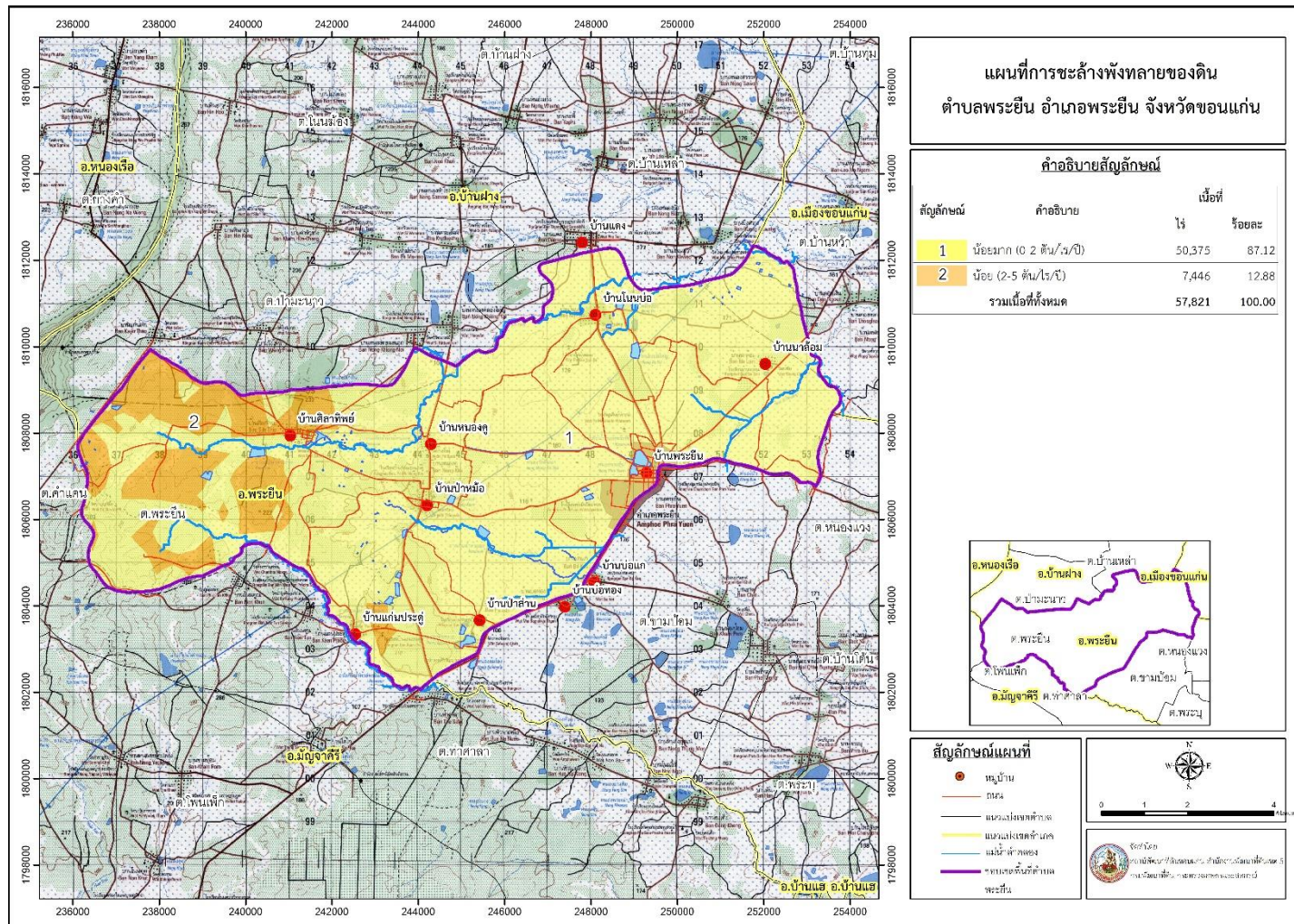
จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และรูปที่ 3-8

ตารางที่ 3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

การชะล้างพังทลายของดิน	การสูญเสียดิน (ตัน/ปี)	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อยมาก (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	-	50,375	87.12
น้อย (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	-	7,446	12.88
รวม	57,700	57,821	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-8 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- 4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- 4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลพระยืน คือ

- (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- (2) ดินเค็ม
- (4) ดินทราย
- (5) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- (6) ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดวัชพืชและแมลง
- (7) การระบาดของเชื้อราและแมลงศัตรูพืชในพืชผัก
- (8) ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลพระยืน มีความต้องการ 8 ประการ คือ

- (1) ปรับปรุงดิน (ความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน)
- (2) ลดต้นทุนการผลิต
- (3) เมล็ดพันธุ์พืชสดเพื่อปลูกหลังนา
- (4) แก้ปัญหาดินเค็ม
- (5) แก้ปัญหาดินทราย
- (6) แก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ
- (7) ต้องการทำพืชผักอินทรีย์
- (8) ต้องการปลูกพืชหลังนา

การวิเคราะห์ปัญหาจากการจัดทำ ขบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนแสดงให้เห็น ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ที่ดินเป็นนาข้าว ความเหมาะสมของดินอยู่ในชั้น S3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคต เกษตรกรต้องการทำนาต่อไป จึงกำหนดไว้เป็นนาข้าว แต่จะมีการเปลี่ยนจากการผลิตข้าวเพื่อบริโภคเป็น “การทำเกษตรผสมผสาน” แทน ดังนั้นกิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 จึงควรมีการ สนับสนุนการปลูกพืชปุ๋ยสด การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชตระกูลถั่วหลังนา ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งจะมีการก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา แหล่งน้ำขนาดเล็ก ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินการดังนี้

1) กรณีการแก้ไขปัญหา เรื่องการปรับปรุงดิน กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขเรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน ประกอบด้วย กิจกรรมจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โครงการ Zoning by Ari-Map

2) การอบรมให้ความรู้ในการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด(ปอเทือง) เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ช่วยให้ชาวบ้านหรือเกษตรกร สามารถทำน้ำหมักชีวภาพ หรือปุ๋ยหมักไว้ใช้ตัวเอง สามารถช่วยลดปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต

3) กรณีการแก้ไขปัญหา ด้านการต้องการปลูกพืชผักอินทรีย์ ในส่วนของกรมพัฒนาที่ดิน มีการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ต้องการปลูกพืชผักอินทรีย์ โดยมีการสอบถามถึงความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ชาวบ้านที่สนใจ เพื่อให้แนวทางการรวมกลุ่ม การทำการเกษตร PGS การรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

4) กรณีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลพระยืน คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร

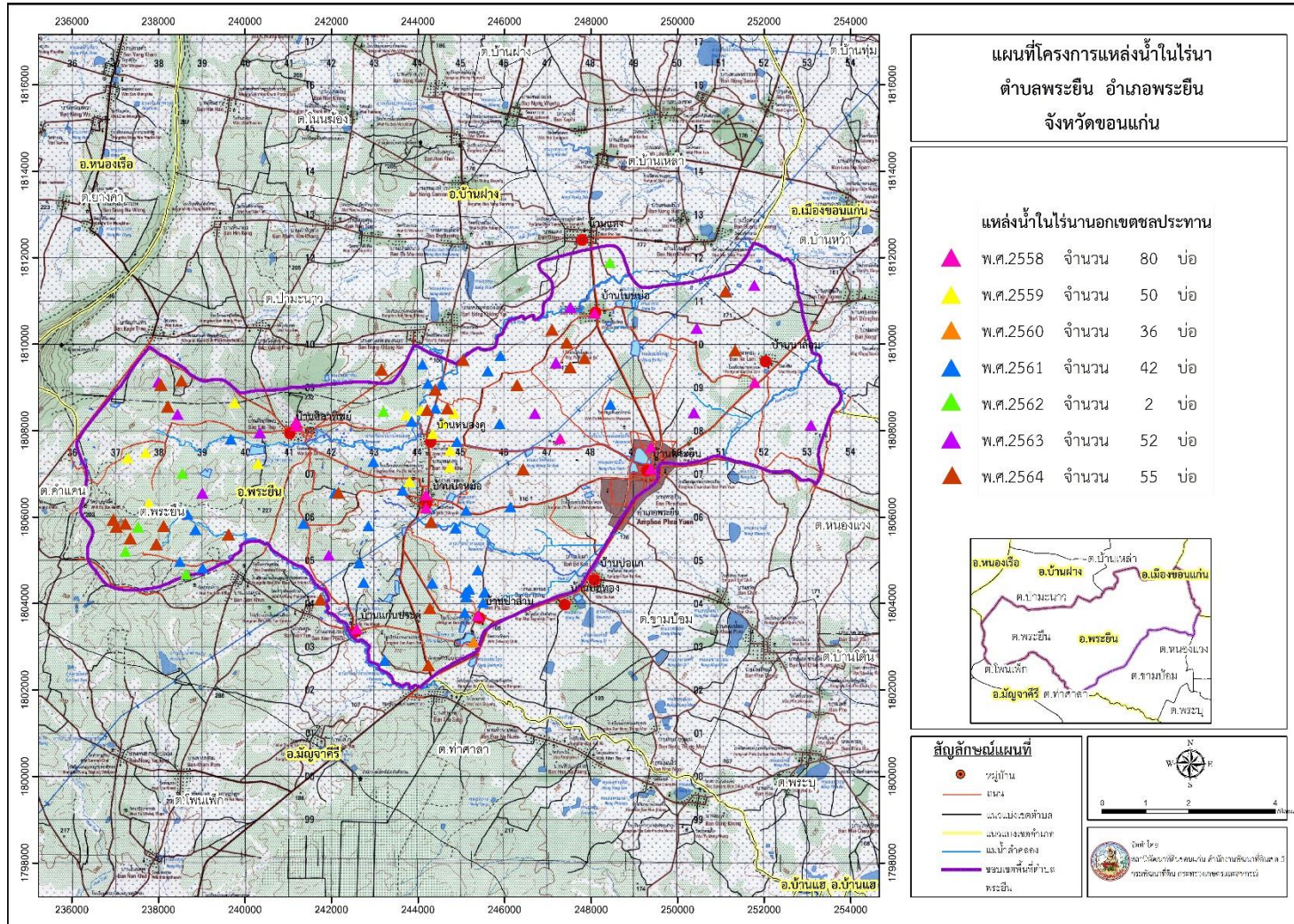
อนึ่ง บ่อน้ำในไร่นา มีได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในตำบลพระยืน ตั้งแต่ปี 2558-2564 มีจำนวน 317 บ่อ (ตารางที่ 4-1 และรูปที่ 4-1) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้ กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช

ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2558	80
2559	50
2560	36
2561	42
2562	2
2563	52
2564	55

รูปที่ 4-1โครงการแหล่งน้ำในไรนาออกเขตชลประทาน ตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

5.กรณีการแก้ไขปัญหาดินเค็ม

ดินเค็ม เป็นดินที่มีเกลืออยู่ในดินสูงจนเป็นอันตรายต่อพืชที่ปลูก ความเค็มของดินจะทำให้พืชขาดน้ำ เหี่ยวเฉาและตายในที่สุด พื้นที่ดินเค็มสังเกตได้จากคราบเกลือที่ปรากฏอยู่ที่ผิวดิน โดยทั่วไปมีชั้นดินแข็งเป็นที่สะสมเกลืออยู่สูงภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดินหรือมีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดินมากมีพื้นที่ประมาณ 1,133 ไร่ คิดเป็น 1.96 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ตำบล พบว่าพื้นที่บางบริเวณที่มีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดิน น้อยกว่า 1เปอร์เซ็นต์ และน้ำใต้ดินไม่เค็ม พื้นที่ประมาณ 8,902 ไร่ คิดเป็น 15.41 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ตำบล และพบพื้นที่ที่มีคราบเกลือต่ำกว่า 1 เปอร์เซ็นต์และมีน้ำใต้ดินเค็ม พื้นที่ประมาณ 13,332 ไร่ คิดเป็น 23.08 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่บางบริเวณมีผลกระทบจากเกลือปานกลาง พบคราบเกลือบนผิวดิน 1-10 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่ประมาณ 4,080 ไร่คิดเป็น 7.06 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ตำบล และยังพบบริเวณพื้นที่สูงที่มีหินเกลือรองรับอยู่ด้านล่างพื้นที่ประมาณ 15,275 ไร่ คิดเป็น 26.44 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ตำบล พบในบริเวณที่สูง รูปที่ 4-2

แนวทางการแก้ไข เลือกพื้นที่ที่เป็นดินเค็มน้อยหรือมีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดินน้อยและมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่พืชขาดน้ำ ควบคุมและล้างเกลือออกไปจากพื้นที่ สำหรับพื้นที่ที่เป็นดินเค็มจัดควรปล่อยไว้ให้เป็นทุ่งธรรมชาติหรือปลูกไม้ใช้สอยโตเร็วที่ทนเค็ม ปรับพื้นที่ในแปลงปลูกข้าวให้ราบเรียบและทำคันนา เพื่อให้มีการเก็บน้ำได้สม่ำเสมอตลอดแปลงปลูก ปล่อยให้มิน้ำขังและระบายน้ำออกก่อนปลูกข้าว เพื่อลดความเค็มในดินก่อนปลูกข้าว ปรับปรุงดินด้วยการไถกลบพืช ปุ๋ยสดก่อนหรือหลังปลูกข้าว ร่วมกับการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับพืชที่ปลูกและช่วยทำให้ดินร่วนซุยสามารถเก็บน้ำและดูดซับธาตุอาหารไม่ให้สูญเสียไปก่อนที่พืชจะนำไปใช้พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่พืชขาดน้ำ ควบคุมและล้างเกลือออกไปจากแปลงปลูกข้าว การปรับปรุงพื้นที่ดินเค็มน้อยและเค็มปานกลาง พื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลางอยู่ในที่ลุ่ม ช่วงแล้งมีคราบเกลือบนผิวดินเป็นหย่อม ๆ ประมาณ 0 -10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกข้าว เนื่องจากข้าวเป็นพืชทนเค็มได้ปานกลาง และเจริญเติบโตได้ดีในสภาพที่มีน้ำขัง แต่ให้ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรมีการจัดการดิน น้ำ และพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวหรือปลูกพืชอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวควรปรับระดับหน้าดินในสม่ำเสมอ ทำคูระบายน้ำเพื่อชะล้างเกลือจากแปลงข้าว
- 2) ปลูกโสนอัฟริกันเป็นพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน ใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดินอื่น ๆ ได้แก่ แกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด
- 3) ใช้พันธุ์พืชทนเค็ม เช่น พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวเหนียวพันธุ์กข6 กข15 ขาวตาแห้งเหนียวสันป่าตอง
- 4) ทำการปักดำต้นกล้าข้าวอายุ 30-35 วัน ทำให้ข้าวทนเค็มเพิ่มขึ้น อัตราการรอดตายและผลผลิตสูงขึ้น

5) จำนวนต้นปักดำ 6-8 ต้นต่อจับ ระยะปลูก 20x20 ซม. เพื่อเพิ่มจำนวนข้าวที่รอดตายให้มากขึ้น

6) ใส่ปุ๋ยเคมี 16-16-8 อัตรา 30 กก./ไร่ โดยแบ่งใส่ 3 ครั้ง คือครั้งแรกใส่หลังปักดำ 7-10 วัน ครั้งที่สองใส่ระยะข้าวแตกกอสูงสุด และครั้งที่สามใส่ระยะข้าวกำลังตั้งท้อง

7) ฉีดพ่น พด.2 อัตรา 20 ลิตร/ไร่ แบ่งใส่ 4 ครั้ง คือช่วงเตรียมดิน หลังปักดำข้าว 30,50 และ 60 วัน

สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ดินเค็มน้อยและเค็มปานกลางที่น้ำไม่ท่วม หรือหลังเก็บเกี่ยวข้าวและมีน้ำพอเพียง สามารถปรับปรุงบำรุงดินปลูกพืชเศรษฐกิจทดเค็มได้โดย

1) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ คือ แกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด

2) เลือกปลูกพืชทนเค็มที่เหมาะสม เช่น หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือเทศ กุยช่าย แตงแคนตาลูป ครีโอลโคลี ค่ะน้า

3) ให้น้ำระบบน้ำหยด จะช่วยควบคุมความชื้นดิน และความเค็มดิน

4) คลุมดินหลังปลูกพืชเพื่อรักษาความชื้นและป้องกันการสะสมของเกลือที่ผิวดิน

การแก้ไขพื้นที่ดินเค็มจัด พื้นที่ดินเค็มจัด มีปริมาณเกลือในดินมากกว่า 0.8 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่ไม่มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ การให้ผลผลิตทางการเกษตรน้อย มีวิธีในการจัดการดังนี้

1) การฟื้นฟูแก้ไขสภาพเสื่อมโทรมของพื้นที่ดินเค็ม โดยปลูกต้นกระถินออสเตรเลีย ร่วมกับการปลูกหญ้าดกซี่

2) การทำคันคูเพื่อชะล้างเกลือจากชั้นหน้าดิน และควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็ม

6.กรณีการแก้ไขปัญหาดินทราย

ดินทราย จะมีความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารของดินต่ำถึงต่ำมาก ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชสูญเสียไปในดินชั้นล่างหรือออกไปนอกพื้นที่ได้ง่าย เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก เมื่อฝนทิ้งช่วง พืชจะแสดงอาการขาดน้ำ เช่น เหี่ยวเฉา หรืออาจตายได้

แนวทางแก้ไข การใช้ประโยชน์ของพืชบริเวณนี้ ควรเลือกชนิดพืชที่มีศักยภาพเหมาะสมมาปลูก มีการปรับปรุงบำรุงดินรวมกับมีระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปุ๋ยหมัก อัตรา 1-4 ตัน/ไร่ ปุ๋ยคอก 1-2 ตัน/ไร่ หรือปุ๋ยพืชสด อัตราเมล็ดพันธุ์ 5-10 กก./ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีและใช้วัสดุคลุมดิน ทำคันดินปลูกหญ้าแฝกหรือปลูกพืชเป็นแถบสลับ พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่พืชขาดน้ำ การใช้ปุ๋ยเคมีควรใช้ทีละน้อยแต่บ่อยครั้ง เพื่อลดการสูญเสียธาตุอาหารลงไปในชั้นดินล่างก่อนที่พืชจะนำไปใช้ได้ เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก สำหรับในพื้นที่ลุ่มนอกจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีการพัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้แล้ว ควรมีการตีและไถกลบตอซังข้าวด้วยจะเป็นการช่วยเพิ่มปุ๋ยอินทรีย์ให้กับดินอีกทางหนึ่ง

7.ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การนำเมล็ดข้าวเปลือกไปแช่น้ำเกลือประมาณ 1 วัน คัดเลือกเอาเมล็ดข้าวเปลือกที่จมลงไปใต้น้ำเกลือ เมื่อนำไปปลูก ต้นกล้าจะแข็งแรงสมบูรณ์เจริญเติบโตเร็ว ส่วนเมล็ดพืชลอยน้ำนำไปใช้ประโยชน์ในการบริโภคหรือเลี้ยงสัตว์ ความเข้มข้นของน้ำเกลือที่เหมาะสมก็สามารถทดสอบด้วยวิธีง่าย ๆ คือ เอาไข่ไก่ดิบแชลงในน้ำเกลือ ให้ส่วนของไข่ไก่ที่ลอยพื้นน้ำขนาดเท่าเหรียญบาท

ระยะที่ข้าวออกรวง ใช้ใส่ในของเทปมาซิงกับไม้ไผ่ในบริเวณนา ตอนกลางวันจะทำให้เกิดเสียงดัง เมื่อลมพัดและสะท้อนแสงแดด สามารถไล่กและหนูที่จะมาทำลายข้าวได้ผลดี หรือนี้อัตถ์เมียงกระทบกับขวดขนาดแม่โขง เมื่อลมพัดโดยมีขวด มีเชือกมัดกระดาษแข็งในการทำให้เกิดเสียงดัง

- ภูมิปัญญาของผู้ที่ปลูกไม้ผล ได้แก่ การปลูกดาวเรืองในสวนผลไม้ เพื่อขับไล่แมลงในสวนไม้ผล การใช้ฟางข้าวปุ๋ยโคนไม้ผลเพื่อรักษาความชื้นและบำรุงดินในสวนไม้ผล การเปลี่ยนยอดไม้ผลพันธุ์ดี ด้วยต้นตอพื้นเมือง เช่น การเปลี่ยนยอดมะม่วงน้ำดอกไม้กับม่วงแก้วพื้นบ้าน

- การอนุรักษ์หน้าดิน การปลูกพืชตระกูลถั่วหรือปอเทือง ไถกลบลงไปในดิน เช่นการปรับปรุงบำรุงดิน และเพิ่มธาตุอาหารในดิน การทำปุ๋ยชีวภาพที่ได้จากเศษพืช หรือหอยเชอร์รี่มาหมักกับกากน้ำตาล โดยหมักทิ้งไว้ในถังประมาณ 20 – 30 วันแล้วเอาน้ำหมักหรือปุ๋ยชีวภาพที่ได้ไปผสมกับน้ำ และนำไปรดต้นไม้หรือพ่นให้อาหารทางใบ

- การทำสารสกัดเพื่อฆ่าและขับไล่แมลง เช่น การนำสะเดา ตะไคร้หอม ข่า หางไหล มาหมักรวมกันแล้วใช้พ่นฆ่าเพลี้ยและหนอน

- การทำน้ำเขียวในการเลี้ยงปลา โดยขังน้ำที่ระดับความสูง 50 เซนติเมตร ใช้ไข่ไก่ฟองไข่ลงไปใต้น้ำประมาณ 10 ฝูงปุ๋ยต่อไร่ จะทำให้น้ำเขียว ซึ่งเกิดจากพืชและสัตว์เล็ก ๆ ในน้ำ (แพลงตอน)

ก่อนเลี้ยงปลาต้องเพิ่มน้ำลงไปให้ได้ระดับสูง 150 เซนติเมตร แล้วจึงปล่อยลูกปลา จะทำให้ลูกปลาโตไว และลดต้นทุนในการให้อาหารปลา

- การฆ่าพยาธิไก่พื้นเมืองโดยการใช้หมาก ทำให้ละเอียดแล้วเอากล้วยมาห่อให้ไก่กินก็สามารถฆ่าพยาธิไก่ได้

- การป้องกันไรในรังไข่ไก่พื้นเมือง โดยใช้ต้นกระเพราหรือใบยูคาลิปตัส รองรังไข่ก็จะทำให้ป้องกันไรในรังไข่ได้

จากผลการจัดทำ PRA ในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ที่ระบุถึง ปัญหา และความต้องการของเกษตรกร/ชุมชน/เทศบาล ใกล้เคียงดังนั้น การวิเคราะห์ที่จะเริ่มต้นด้วยการนำระบบ DPSIR มาใช้เพื่อระบุปัญหาในภาพรวม หลังจากนั้นจะเป็นการจัดทำตาราง (Matrix) ที่ระบุ ปัญหา ความต้องการ การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ความเหมาะสมของดิน การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคตพร้อมข้อเสนอแนะ และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด

การวิเคราะห์ภาพรวมในระบบ DPSIR แสดงให้เห็นว่าตำบลพระยืน มีปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเค็ม และขาดแคลนน้ำ ทำให้ผลผลิตของพืชที่ปลูกค่อนข้างต่ำ ต้องลงทุนซื้อปุ๋ยเคมี และต้องจ่ายน้ำมันเป็นเชื้อเพลิงเพื่อสูบน้ำเข้าพื้นที่ บางปีพืชผลเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) ดินเสื่อมโทรม/ดินเค็ม/ดินทราย
- 1.2) น้ำขาดแคลน
- 1.3) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 2 ประการ คือ

- 2.1) การใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น
- 2.2) ผลผลิตเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร
- 3.2) หนี้สินจากการลงทุนภาคการเกษตร
- 3.3) รายได้จากภาคการเกษตรลดลง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตต่ำ
- 4.2) ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.3) คุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

- 5.1) บ่อน้ำในไร่นา
- 5.2) การปรับปรุงดิน/ไถกลบตอซัง
- 5.3) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 5.4) เกษตรแปลงใหญ่
- 5.5) เกษตรผสมผสาน

อนาคต

- (1) เพิ่มปริมาณและคุณภาพกิจกรรมที่ตอบสนองตอบสนองอดีต-ปัจจุบัน
 - (2) ปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวเป็นปลูกพืชแบบผสมผสาน
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-2

รูปที่ 4-3 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวขาวดอกมะลิ105 ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6

2) ข้าวนาปี-พืชผัก เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และจะปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ได้แก่ หอมแดง ผักกาด มะเขือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม

3) กล้าย เกษตรกรจะปลูกกล้ายในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งสามารถปลูกได้เกือบตลอดปี

4) มะละกอ เกษตรกรจะปลูกมะละกอในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งสามารถปลูกได้เกือบตลอดปี

4.3.2 พื้นที่ดอน

1) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยตั้งแต่เดือนตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเมษายน ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน

3) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ไม้ หม่อนไหม

4) ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง พุทรา น้อยหน่า ขนุน

(รูปที่ 4-3)

เดือนระบบ เกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พื้นที่ลุ่ม (ข้าว,ปอเทือง,พืชผัก)						ข้าวพันธุ์ กข6,ข้าวขาวดอกมะลิ105					ปอเทือง/ พืชผัก	
พื้นที่ลุ่ม (กล้วย,มะละกอ)	กล้วย,มะละกอ											
พื้นที่ดอน ไม้ยืนต้น							ไผ่,หม่อนไหม,มะพร้าว					
พื้นที่ดอน อ้อยโรงงาน										อ้อยโรงงาน		
พื้นที่ดอน มันสำปะหลัง					มันสำปะหลัง							
พื้นที่ดอน ไม้ผล	มะม่วง,ทุเรียน,น้อยหน่า,ขนุน											

รูปที่ 4-4 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยกองสำรวจดิน และวิจัยทรัพยากรดิน พบว่า มีดิน 8 ชุดดิน และ 9 ดินคล้ายชุดดิน โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย พืชเศรษฐกิจหลัก หรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มี 9 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง มะพร้าว พุทรา มะม่วง กล้วย หน่อไม้ฝรั่ง และหัวหอม

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (ศันสนีย์ อรัญวาสี และคำรณ ไทรพิง, 2562) ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

ข้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช(o) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ(z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-slB Ht-slB Ht-slB/d3c Kg-tks-slB Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slB Ptc-gm-slA/b Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB Re-col-slA St-slA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Kng-slB Pho-slA

มันสำปะหลัง

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดของที่ดินจากการมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ(z) ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสภาวะการหยั่งลึกของราก(r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-slB Ht-slB Ht-slB/d3c Kg-tks-slB Ptc-hb,mw-slB Ptc-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดินKi-slA Kng-slB Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Pho-slB Ptc-gm-slA/b Re-col-slA Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-mw-slB Pu-mw-slB St-slA

มะม่วง

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุ(n) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ข้อจำกัดของที่ดินจากการมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสภาวะการหยั่งลึกของราก(r) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช(o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-slB Ht-slB Ht-slB/d3 c Kg-tks-slB Kng-slB Pho-slB Ptc-gm-slA/b Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมะม่วงในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดินKi-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Re-col-slA St-slA

อ้อย

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุ(n) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ข้อจำกัดของที่ดินจากการมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ(z) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช(m) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ht-slB Kng-slB Pho-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกอ้อยในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผน
ที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB/d3c Kg-tks-slB Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Ptc-gm-slA/b St-slA
Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Re-col-slA

พืชราก

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน
เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของ
ออกซิเจนต่อรากพืช(o) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ข้อจำกัดของ
ที่ดินเนื่องจากมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสภาวะการหยั่งลึกของราก(r) ได้แก่
หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB Ht-slB/d3c Kg-tks-slB Kng-slB Pho-slB Ptc-gm-slA/b
Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืชรากในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผน
ที่ดิน Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Re-col-slA St-slA

หน่อไม้ฝรั่ง

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน
เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุ(n) ข้อจำกัดของที่ดินจากการมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของที่ดิน
เนื่องจากความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช(m) ได้แก่หน่วยแผนที่ดิน Ht-slB Kng-slB Pho-slB
Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่
หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB/d3c Kg-tks-slB Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Ptc-gm-slA/b
Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Re-col-slA St-slA

กล้วย

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ข้อจำกัดของที่ดินจากการมีเกลือมากเกินไป (x) ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB Ht-slB/d3 c Kg-tks-slB Kng-slB Pho-slB Ptc-gm-slA/b Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกกล้วยในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Re-col-slA St-slA

มะพร้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากมีเกลือมากเกินไป (x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ (z) ข้อจำกัดของดินเนื่องจากสภาวะการหยั่งลึกของราก (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB Ht-slB/d3c Kng-slB Pho-slB Ptc-gm-slA/b Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมะพร้าวในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-slB Ki-slA Lah-fl-slA Lah-slA Pho-slA Re-col-slA St-slA

ข้าวโพด

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากมีเกลือมากเกินไป (x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ (z) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-slB Ht-slB/d3c Kng-slB Pho-slB Ptc-gm-slA/b Ptc-hb,gm-slB/b Ptc-hb,mw-slB Ptc-mw-slB Ptc-slB Pu-mw-slB Pu-slB Re-col-slA St-slA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมะพร้าวในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ki-s1A Lah-fl-s1A Lah-s1A Pho-s1A

หัวหอม

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือข้อจำกัดของที่ดิน เนื่องจากความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช(o) ข้อจำกัดของดิน เนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร(s) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากมีเกลือมากเกินไป(x) ข้อจำกัดของที่ดินเนื่องจากสารพิษ(z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ht-s1B Kg-s1B Pho-s1B Ptc-s1A Pu-mw-s1B Pu-s1B

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า ดินที่ไม่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกหัวหอมในพื้นที่ ตำบลพระยืน ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Bpi-lsB Ht-s1B/d3c Kg-tks-s1B Ki-s1A Lah-fl-s1A Lah-s1A Pho-s1A Ptc-gm-s1A/b St-s1A Ptc-hb,mw-s1B Ptc-mw-s1B Re-col-s1A

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	อ้อย	หน่อไม้ฝรั่ง	มันสำปะหลัง	มะพร้าว	ข้าวโพด	กล้วย	พุทรา	มะม่วง	หัวหอม
Ht-slB	S3nosz	S3nsmz	S3nm	S3z	S3nz	S3sz	S3ns	S3ns	S3ns	S3nsz
Ht-slB/d3c	S3nosxz	N	N	S3rxz	S3nrxz	S3sxz	S3nrosx	S3nrosx	S3nrosx	N
Kg-tks-slB	S3nosxz	N	N	S3xz	N	S3sxz	S3nsx	S3nsx	S3nsx	N
Ki-slA	S3sx	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Kng-slB	N	S3s	S3nm	N	S3nz	S3sz	S3os	S3os	S3os	S3os
Lah-fl-slA	S3s	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Lah-slA	S3sz	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Pho-slA	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Pho-slB	S3ns	S3nsxm	S3nxm	N	S3nxz	S3sx	S3nosx	S3nosx	S3nosx	Snosx
Ptc-gm-slA/b	S3nsxz	N	N	N	S3nxz	S3sxz	S3nosx	S3nosx	S3nosx	N
Ptc-hb,gm-slB/b	S3nsxz	N	N	N	S3nxz	S3sxz	S3nosx	S3nosx	S3nosx	N
Ptc-hb,mw-slB	S3nosxz	N	N	S3xz	S3nxz	S3sxz	S3nsx	S3nsx	S3nsx	N
Ptc-mw-slB	S3nsx	N	N	N	S3nxz	S3sx	S3nosx	S3nosx	S3nosx	N
Ptc-slB	S3nosz	S3nsmz	S3nm	S3z	S3nz	S3sz	S3ns	S3ns	S3ns	S3nsz
Pu-mw-slB	S3ns	S3nsm	S3nm	N	S3nz	S3s	S3nos	S3nos	S3nos	S3nos
Pu-slB	S3nosz	S3nsxmz	S3nxm	S3xz	S3nxz	S3sxz	S3nsx	S3nsx	S3nsx	S3nsxz
Re-col-slA	S3sx	N	N	N	N	S3os	N	N	N	N
St-slA	S3ns	N	N	N	N	S3os	N	N	N	N

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หมายเหตุ: 1) สมบัติดินจากตารางที่ 3-4

2) ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน:

S1=ชั้นที่มีความเหมาะสมของดินสูง

N=ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสมของดิน

n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร

o=ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

z=สารพิษ

S2= ชั้นที่มีความเหมาะสมของดินปานกลาง

t = อุณหภูมิที่มีอิทธิพลของพืช

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

k = สภาวะการเขตกรรม

S2 = ชั้นที่มีความเหมาะสมของดินเล็กน้อย

m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

x = มีเกลือมากเกินไป

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่างๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม
4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและ เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน
6	นโยบายและแผนการบริหาร จัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ของประเทศ (พ.ศ. 2560- 2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	แผนพัฒนาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือพ.ศ. 2560-2565	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้หลักพอเพียงประยุกต์กับการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการแปรรูปข้าวหอมมะลิ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการแปรรูปข้าวเหนียว ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขับเคลื่อนขีดความสามารถเพื่อเพิ่มผลิตภาพ การเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การยกระดับการผลิตอ้อย ยุทธศาสตร์ที่ 8 การยกระดับการผลิตมันสำปะหลัง ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแปรรูปยางพารา ยุทธศาสตร์ที่ 10 การผลิตโคเนื้อ ยุทธศาสตร์ที่ 11 การผลิตโคนม และผลิตภัณฑ์นม ยุทธศาสตร์ที่ 12 การส่งเสริมสมรรถนะและเสริมสร้างศักยภาพของ เกษตรกร และกลุ่มสถาบันการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์
8	การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการค้า การบริการ การลงทุนและ การพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
9	แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560-2564	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีด ความสามารถทางการแข่งขัน และเชื่อมโยงโอกาสจากประเทศอนุ ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพยั่งยืน

10	แผนพัฒนาท้องถิ่น 4ปี พ.ศ.2561-2564	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พานิชยกรรม และการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านการบริหารการจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
----	---------------------------------------	---

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในช่วงขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลพระยืนได้กำหนดออกเป็น 5 เขต ดังนี้

6.3.1 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 48,159 ไร่ หรือร้อยละ 83.29 ของพื้นที่ตำบลประกอบด้วย

- เขตทำนา มีเนื้อที่ 27,154 ไร่ หรือร้อยละ 46.68 ของพื้นที่ตำบล
- เขตปลูกพืชไร่มีเนื้อที่ 17,803 ไร่ หรือร้อยละ 30.47 ของพื้นที่ตำบล
- เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,992 ไร่หรือร้อยละ 5.11 ของพื้นที่ตำบล
- เขตปศุสัตว์มีเนื้อที่ 480 ไร่หรือร้อยละ 0.82 ของพื้นที่ตำบล
- เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีเนื้อที่ 204 ไร่หรือร้อยละ 0.35 ของพื้นที่ตำบล

6.3.1.1 เขตทำนา มีเนื้อที่ 27,154 ไร่

ดินในเขตการใช้ที่ดินเป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเลวได้แก่ชุดดินกุลาร้องไห้ ชุดดินร่อยเอ็ด สภาพพื้นที่

ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดีปานกลางได้แก่ชุดดินพล ชุดดินห้วยแกลง

ปัญหาในการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

1.ดินเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และดินเค็ม เนื่องจากเป็นเขตเกษตรกรรมที่มีการใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานานขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและมีการใช้สารเคมีจำนวนมาก

2.เป็นพื้นที่น้ำท่วมในบางพื้นที่ในฤดูฝนและขาดน้ำในการทำเกษตรตอนฝนทิ้งช่วง การจัดการที่ดินในอนาคต

1.ใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และเป็นการลดการใช้สารเคมีอีกอย่างเป็นการช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต

2.การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3.เปลี่ยนระบบการปลูกพืช เช่น การทำเกษตรผสมผสาน

4.จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรพร้อมระบบการกระจายน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นใหม่ ได้แก่

1.ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

2.ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน

3.การทำปุ๋ยหมัก

4.รณรงค์ไถกลบตอซัง

5.ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด

6.พัฒนากลุ่มเกษตรกรมุ่งสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

7.จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน

8.โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

9.แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

10.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

11.พัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม

Agri-Map

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นๆ ที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่

1) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนเรื่อง

1.1 ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่างๆ

1.2 สนับสนุนโครงการขุดเจาะน้ำบาดาล

- 2) เทศบาลตำบลพระยืน สนับสนุนเรื่อง
 - 2.1 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.2 สนับสนุนเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ

6.3.1.2 เขตปลูกพืชไร่ มีเนื้อที่ 17,803 ไร่

ดินในเขตการใช้ที่ดินเป็นดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีการระบายน้ำดีได้แก่ชุดดินภูพาน สภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน การระบายน้ำดี ได้แก่ชุดดินบ้านไผ่ สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงคลื่นลอนชันเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนการระบายน้ำดีได้แก่ชุดดินปักธงชัย

ปัญหาในการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- 1.ดินเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากเป็นเขตเกษตรกรรมที่มีการใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานานขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและมีการใช้สารเคมีจำนวนมาก
- 2.เป็นพื้นที่น้ำแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร เนื่องจากพื้นที่ตอนส่วนใหญ่ของตำบลพระยืนเป็นดินทรายหน้าดินตื้น มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินเนื่องจากไม่มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3.ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

การจัดการที่ดินในอนาคต

- 1.ใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และเป็นการลดการใช้สารเคมีอีกอย่างเป็นการช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต
- 2.การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 3.เปลี่ยนระบบการปลูกพืช เช่น การทำเกษตรผสมผสาน
- 4.จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรพร้อมระบบการกระจายน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นใหม่ ได้แก่

- 1.ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- 2.ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน
- 3.การทำปุ๋ยหมัก
- 4.ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด
- 5.จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน
- 6.โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว
- 7.แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

8.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

9.พัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม

Agri-Map

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นๆ ที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่

1) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนเรื่อง

1.1 ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่างๆ

1.2 สนับสนุนโครงการขุดเจาะน้ำบาดาล

2) เทศบาลตำบลพระยืน สนับสนุนเรื่อง

2.1 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.2 สนับสนุนเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ

6.3.1.3 เขตไม้ผลและไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,992 ไร่

ดินในเขตการใช้ที่ดินเป็นดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีการระบายน้ำดีได้แก่ชุดดินภูพาน สภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน การระบายน้ำดี ได้แก่ชุดดินบ้านไผ่ สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงคลื่นลอนชันเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนการระบายน้ำดีได้แก่ชุดดินปึกธงชัย

ปัญหาในการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

1. ดินเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากเป็นเขตเกษตรกรรมที่มีการใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานานขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและมีการใช้สารเคมีจำนวนมาก

2. เป็นพื้นที่น้ำแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร เนื่องจากพื้นที่ตอนส่วนใหญ่ของตำบลพระยืน เป็นดินทรายหน้าดินตื้น มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินเนื่องจากไม่มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3. ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

การจัดการที่ดินในอนาคต

1. ใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และเป็นการลดการใช้สารเคมีอีกอย่างเป็นการช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต

2. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3. เปลี่ยนระบบการปลูกพืช เช่น การทำเกษตรผสมผสาน

4. จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรพร้อมระบบการกระจายน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นใหม่ ได้แก่

1. ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

2. การทำปุ๋ยหมัก

3. ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด
4. จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน
5. แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
6. พื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นๆ ที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่

- 1) กรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนเรื่อง
 - 1.1 ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่างๆ
 - 1.2 สนับสนุนโครงการขุดเจาะน้ำบาดาล
- 2) เทศบาลตำบลพระยืน สนับสนุนเรื่อง
 - 2.1 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.2 สนับสนุนเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ

6.3.1.4 เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 480 ไร่

เขตนี้เป็นโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร เช่น โค กระบือ และสัตว์ปีก

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กหรือขุดสระประจำไร่นาเพื่อให้สัตว์มีน้ำกิน ใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ และปลูกไม้ยืนต้นไว้เป็นร่มเงาของสัตว์
2. จัดทำโครงการส่งเสริมด้านปศุสัตว์ โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นผู้ให้ความรู้ ข้อเสนอแนะวิธีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าพันธุ์ดี เช่น หญ้า เนเปียร์ เป็นต้น การให้อาหารเสริม การผสมพันธุ์ และการควบคุมโรค

6.3.1.5 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 202 ไร่

เกษตรกรขุดบ่อน้ำขึ้นเองเพื่อใช้ในการเพาะเลี้ยงปลา

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก หรือขุดสระน้ำประจำไร่นา
2. ใช้สารบำบัดน้ำเสีย หรือปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงปลา

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดิน ได้แก่

1. ส่งเสริมการผลิตสารบำบัดน้ำเสียโดยใช้สารเร่งซูเปอร์ พด.6
2. สนับสนุนแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นๆ ที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่
กรมประมง สนับสนุนพันธุ์ปลา

6.3.2 เขตป่าไม้ มีเนื้อที่ 1,371 ไร่

เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดเป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตป่าตามกฎหมาย ประกอบด้วย

6.3.2.1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ป่าโคกหลวง

6.3.2.2 ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์
- เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

ชุมชนควรมีมาตรการในการป้องกันรักษาสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ให้คงสภาพดังกล่าวไว้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาระบบนิเวศน์ของพื้นที่ ในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเร่งรัดดำเนินการสำรวจวางมาตรการป้องกันและรักษาสภาพพื้นที่ให้คงความสมบูรณ์ต่อไป

6.3.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,898 ไร่

เขตนี้เป็นที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนสิ่งปลูกสร้างและ สถานที่ราชการต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

เทศบาลตำบลศึกษาปัญหาความต้องการของท้องถิ่นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดแนวทางในการพัฒนาตามความต้องการของชุมชนในประเด็นปัญหาบางเรื่องที่เกิดขึ้น ความสามารถของท้องถิ่นทำเรื่องถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อขอรับการสนับสนุนในการศึกษา ปัญหาแนวทางการแก้ไขรวมทั้งจัดทำโครงการและงบประมาณเพื่อดำเนินการต่อไป

6.3.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,265 ไร่

เขตนี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของชุมชนไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร พื้นที่ของเขตนี้ได้แก่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ลำห้วย หนองคลอง บึง และแหล่งน้ำ ผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งน้ำขนาดเล็ก แหล่งน้ำในไร่นา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพิ่มเติม แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป
2. บำรุงรักษาและขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำพร้อมทั้งปลูกหญ้าแฝกบริเวณสองฝั่งของลำน้ำเพื่อป้องกันตะกอนไหลลงสู่แหล่งน้ำ
3. กรมพัฒนาที่ดินโดยสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่นประสานท้องถิ่น ผู้นำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมอдинอาสา สํารวจความต้องการของเกษตรกรในเรื่องของแหล่งน้ำในไร่นา (บ่อจํว) และแหล่งน้ำขนาดเล็กในชุมชนเพื่อจัดทำแผนการดำเนินการต่อไป

6.3.5 เขตพื้นที่อื่นๆ มีเนื้อที่ 4,228 ไร่

เขตนี้นี้มีการใช้พื้นที่ที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยในเขตตำบลนี้พบว่ามีสภาพการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่ลุ่มและทุ่งหญ้า

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้กำหนดออกเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่แหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่นๆ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

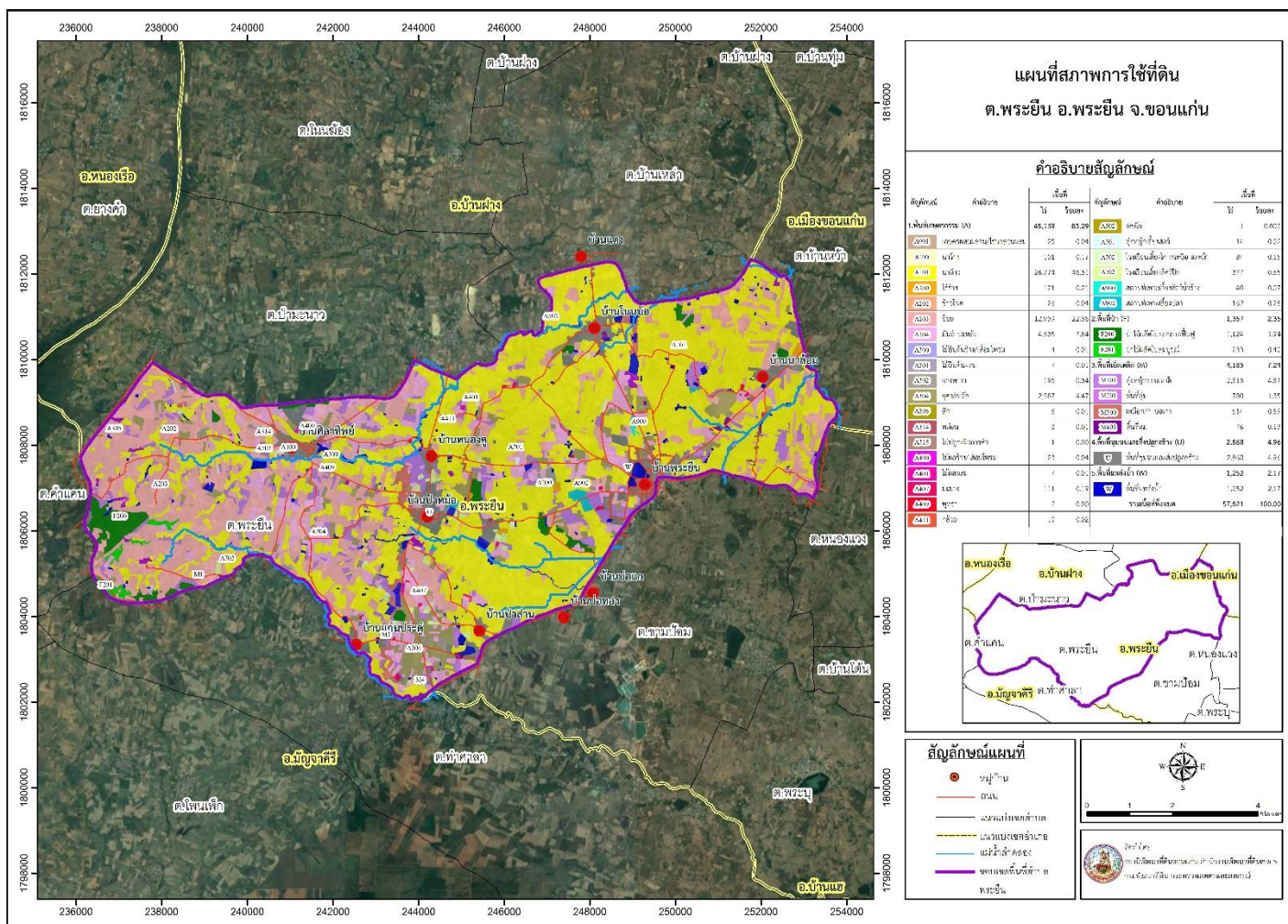
ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านด้า อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	1,371	2.34
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	48,659	83.27
2.1 เขตนาข้าว	27,180	46.52
2.2 เขตปลูกพืชไร่	17,803	22.66
2.3 เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น	2,992	5.15
2.4 เขตปศุสัตว์	480	0.82
2.5 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	202	0.35
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,898	4.96
4. เขตแหล่งน้ำ	1,265	2.17
5. เขตพื้นที่อื่นๆ	4,228	7.24
รวม	58,421	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยีน อำเภพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระยีน อำเภพระยีน จังหวัดขอนแก่น

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

เดือนระบบ เกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พื้นที่ลุ่ม (ข้าว,ปอเทือง,พืชผัก)						ข้าวพันธุ์ กข6,ข้าวขาวดอกมะลิ105					ปอเทือง/ พืชผัก	
พื้นที่ลุ่ม (กล้วย,มะละกอ)	กล้วย,มะละกอ											
พื้นที่ดอน ไม้ยืนต้น							ไผ่,หม่อน,มะพร้าว					
พื้นที่ดอน อ้อยโรงงาน										อ้อยโรงงาน		
พื้นที่ดอน มันสำปะหลัง					มันสำปะหลัง							
พื้นที่ดอน ไม้ผล	มะม่วง,ทุทรา,น้อยหน่า,ขนุน											

รูปที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

การวิเคราะห์ระบบการปลูกพืชตามแผนที่การใช้ที่ดิน พบว่า เป็นการปลูกพืชที่เหมาะสมกับ ศักยภาพของดิน และมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างคุ้มค่า เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ทั้งนี้ได้มีการเปรียบเทียบระบบ ตารางที่ 6-3

6.6 การจัดการความเสี่ยง

จากระบบการปลูกพืช (cropping pattern) ดังที่แนะนำในตาราง 6-3 นี้ อาจจะต้อง อธิบายการจัดการความเสี่ยง (Risk management) ให้แก่เกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจ ถึงผลประโยชน์ของการประชุมระบบการปลูกพืชตามแผนที่การใช้ที่ดิน โดยมีตัวอย่างดังนี้

กรณี “เกษตรกร” ระบุว่าดินที่ทำนาอยู่ความสมบูรณ์ต่ำต้องใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก และมีโรค แมลงเข้ามาทำลาย

- การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ทำนาปี

- การใช้ที่ดินในอนาคต ยังคงใช้ทำนาแต่ไม่ทำนาปีระยะหนึ่งเป็นเวลา 1-2 ปี โดยพืชที่ปลูกหลัง นาเป็น พืชตระกูลถั่ว หรือ พืชปุ๋ยสด เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ในกรณีนี้ เกษตรกรอาจจะมีคำถามว่า “ขาดรายได้” จากที่เคยได้รับ ค่าซื้อแรงแจกจะมีดังต่อไปนี้

(1) ตัดวงจรโรคแมลง

(2) การปลูกพืชตระกูลถั่วหรือพืชปุ๋ยสดจะได้ประโยชน์ 2 อย่าง คือ (1) เป็นการเพิ่ม อินทรีย์วัตถุในดินทำให้ดินร่วนซุย ดูดซับน้ำได้ดีมากขึ้น ดูดซับปุ๋ยเคมีได้มากขึ้น (2) หากสามารถเก็บ เมล็ดจำหน่ายได้ เช่น ถั่วพรี ถั่วเขียว ปอเทือง จะเป็นรายได้แทนข้าวและกรมพัฒนาที่ดินมีงบประมาณ รับซื้อ และ (3) ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ขายได้ แต่เกษตรกรจะได้ที่ดินทำกินที่มีคุณภาพสูง ขึ้นจากอินทรีย์วัตถุที่มาจากพืชตระกูลถั่ว และพืชปุ๋ยสดเมื่อมีการไถกลบไปในดิน

ความต้องการของเกษตรกรที่จะเริ่มหรือขยายการผลิต “เกษตรอินทรีย์” นั้น จำเป็นต้องมี “น้ำที่สะอาดและพอเพียง” หากมีแหล่งน้ำธรรมชาติต้องตรวจสอบคุณภาพน้ำ หากมีน้ำได้ เพียงพอจำเป็นต้องมีแผนการก่อสร้าง “บ่อน้ำในไร่นา” เพิ่มเติม

ตารางที่ 6-3 การเปรียบเทียบระบบการปลูกพืชก่อนและหลังมีแผนการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	ระบบการปลูกพืชปัจจุบัน	ระบบการปลูกพืชหลังมีแผนการใช้ที่ดิน
เขตทำนานอกเขตชลประทาน	นาปี	นาปี/ข้าวโพด นาปี/ปอเทือง เกษตรผสมผสาน
เขตปลูกพืชไร่	มันสำปะหลัง , อ้อย	ไม้ผล เกษตรผสมผสาน อ้อย มันสำปะหลัง
เขตไม้ผล	มะม่วง	มะม่วง เกษตรผสมผสาน

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

7.1.2 นำ แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน ไปเสนอต่อ สภาเทศบาลตำบลพระยืนเพื่อมีมติให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายการมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

7.2.1 จำนวนกิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

7.2.2 จำนวนโครงการ กิจกรรมร่วมกับส่วนราชการอื่นในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รายละเอียดแสดงในตารางที่ 7-1 และ 7-2

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1.เขตเกษตรกรรม	1.การปรับปรุงบำรุงดิน	
1.1เขตทำนา เนื้อที่ 27,180 ไร่	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,250
	1.2 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	145,000
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	7,500
	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	170,000
	1.5 ธรณรังค์เือกlobalต่อซัง	20,000
	1.6 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้อินทรีย์	12,250
	2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	2.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	120,000
	3.การบริหารน้ำ	
	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	203,000
	4.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน	
	4.1 ต่อยอดพัฒนาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำตำบล	4,000
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 17,803 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน	
	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,250
1.3 เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2,992 ไร่	1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	7,500
	1.3 การทำปุ๋ยหมัก	170,000
	1.4 ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด	750
	1.5 จัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	17,000
	1.6 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	12,250
	2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	2.1ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	120,000
	3. การบริหารน้ำ	
	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	203,000

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตเกษตรกรรม	-โครงการส่งเสริมการผลิตและปรับปรุงคุณภาพข้าว(กรมส่งเสริมฯ,เทศบาลตำบลพระยืน)
1.1เขตทำนา	-โครงการส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน (กรมส่งเสริมฯ,เทศบาลตำบลพระยืน)
เนื้อที่ 26,875 ไร่	-โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่(กรมส่งเสริมฯ)
	-โครงการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
	-จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
	-โครงการนา 4 ไร่ เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค
	-โครงการเครื่องจักรกลการเกษตร เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค
	-โครงการระบบท่อน้ำใต้ดินส่งต่อบ่อน้ำเดิม เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค
	-โครงการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค
1.2 เขตปลูกพืชไร่	-โครงการผลิตพืชสมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช (กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
เนื้อที่ 17,621 ไร่	-โครงการเพิ่มผลผลิตใบหม่อน (กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่(กรมส่งเสริมฯ)
	-โครงการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่ามันสำปะหลัง(กรมส่งเสริมฯ)
	-จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.3 เขตปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น	-โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯ)
เนื้อที่ 2,962 ไร่	-จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน)
	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.4 เขตปศุสัตว์	-โครงการกองทุนโค-กระบือตำบลพระยืน (สำนักงานปศุสัตว์,เทศบาลตำบลพระยืน)
เนื้อที่ 475 ไร่	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.5 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
เนื้อที่ 202 ไร่	-ส่งเสริม สนับสนุนพันธุ์ปลา (สำนักงานประมง จังหวัดขอนแก่น)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงาน และงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน แผน 5 ปี (ปี 2565-2569) สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			2565	2566	2567	2568	2569		2565	2566	2567	2568	2569		รวม
	1.การบริหารน้ำ														
เขตทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	1.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	20	30	30	30	30	140	406,000	609,000	609,000	609,000	609,000	2,842,000	พด.
	2. การปรับปรุงบำรุงดิน														
พืชไร่/ทำนา	2.1 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน	ไร่	-	-	1,000	1,000	1,000	3,000	-	-	1,500,000	1,500,000	1,500,000	4,500,000	พด.
พืชไร่/ทำนา	2.2 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	-	-	100	100	100	300	-	-	170,000	170,000	170,000	510,000	พด.
พืชไร่/ไม้ผล	2.3 จัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	10	10	50	50	50	170	17,000	17,000	85,000	85,000	85,000	289,000	พด.
พืชไร่/ไม้ผล	2.4 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	50	50	250	250	250	850	750	750	3,750	3,750	3,750	12,750	พด.
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	2.5 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	500	500	1,000	1,000	4,000	2,500	2,500	5,000	5,000	5,000	5,000	20,000	พด.
ทำนา	2.6 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	5	5	10	10	10	40	145,000	145,000	290,000	290,000	290,000	1,160,000	พด.
พืชไร่/ไม้ผล/ทำนา	2.7 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	ไร่	1,000	1,000	2,000	2,000	2,000	8,000	15,000	15,000	30,000	30,000	30,000	120,000	พด.
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	2.8 การทำปุ๋ยหมัก	ตัน	100	100	100	100	100	500	340,000	340,000	340,000	340,000	340,000	1,700,000	พด.
ทำนา	2.9 รมรงค์โคกลบตอซัง	แปลง	1	1	1	1	1	5	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พด.
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	2.10 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	กลุ่ม	5	5	5	5	5	25	24,500	24,500	24,500	24,500	24,500	122,500	พด.
	3.เพื่อฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน														
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	3.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พด.
	4. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน														
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	4.1 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน	แห่ง	1	1	1	1	1	5	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	20,000	พด.
	5. พัฒนาศูนย์ที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยน การผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map														
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	-จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่	-	-	500	500	500	1,500	-	-	1,000,000	1,000,000	1,000,000	3,000,000	พด.
	รวม								1,214,750	1,214,750	4,321,250	4,321,250	4,321,250	15,596,250	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2564. **ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
ไฟล์ข้อมูล.

กรมพัฒนาชุมชน 2562 **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ปี 2562** กระทรวงมหาดไทย แหล่งที่มา:
<http://www.ebmn.cdd.go.th> 29 พฤษภาคม 2564

กรมพัฒนาที่ดิน 2557 ดิน นิยามและความหมาย <http://www.ldd.go.th/ofswab/thaisoil/p2.htm>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2564

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน 2560 **แผนที่ที่ตั้งและอาณาเขต**. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน ขอนแก่น

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน 2560 **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน** มาตรฐาน 1:25,000 (Shapefile)
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 กรมพัฒนาที่ดิน ขอนแก่น

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน 2561 **แผนที่ชุดดิน** มาตรฐาน 1:25,000 (Shapefile)
กรมพัฒนาที่ดิน กรุงเทพฯ.

เทศบาลตำบลพระยืน 2564 **แผนพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2564-2567) เทศบาล**
ตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ศันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิภ 2562 **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับการวางแผนการ**
ใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานเกษตรอำเภอพระยืน 2564 **แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลสี่ปี (พ.ศ. 2564-2567)**
สำนักงานเกษตรอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2559 **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**
แห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564) สำนักนายกรัฐมนตรี กรุงเทพฯ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2560 **ร่าง นโยบายและแผนการ**
บริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ม.ป.ป. **แผนพัฒนากลุ่ม**
จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด)

http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/provincial%20analysis%20report.html 18 พฤษภาคม 2564

สำนักพัฒนาอู่ทุนนิคมวิทยา 2561 **ปริมาณน้ำฝน** กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
โสภณ ชมชาญ 2521 **การจัดการดินเพื่อการเกษตร** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,
กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้

นโยบายของรัฐในกรณีนี้เป็นไปตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้

- (1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562
- (2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- (3) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- (4) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561

โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ¹

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้มีการช่วยเหลือประชาชนที่ทำการอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ตามบทบัญญัติมาตรา 64 ดังนี้

มาตรา 64 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สืบสวนการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้น เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศ หรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และมีระยะเวลาการบังคับใช้คราวละไม่เกินยี่สิบปี และ

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไปทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือนำหรือปล่อยสัตว์ ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรา นี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติสุข และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ²

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ช่วยเหลือประชาชนที่ทำกินอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามความในบทบัญญัติมาตรา 121 ดังนี้

มาตรา 121 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้นเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะ

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

รักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากร ป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาและมีระยะเวลาบังคับใช้คราวละไม่เกินสี่ปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ ป่า ฟื้นฟู ดูแลรักษาสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกินและมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลง สภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งสัตว์ป่า ไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรา นี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(3) มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ วันที่ 30 มิถุนายน 2541

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

1. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุปให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 เมษายน 2540 วันที่ 22 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540 โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมทั้งประเทศเป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

2. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เกี่ยวกับเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลื่ออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

1) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ
กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก.นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้วตั้งนั้นเพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผลจึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จ ทุกป่าโดยเร็ว

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อย ในพื้นที่ราบและมีไช้เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นพื้นที่ที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร
และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่าเมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

1) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย

4) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

5) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

6) การดำเนินการตาม 4) และ 5) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

7) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

1.3 พื้นที่อื่นๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหามาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

2. ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ

2.1 ถ้ามีการกระทำใดๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการ

ปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

2.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต.หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้มิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

2.4 ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันพื้นที่ 2) ด้านการควบคุมพื้นที่ 3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการติดตาม ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.5 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.6 ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปีๆ ไป

(4) มติคณะรัฐมนตรีเรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและ ทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท)

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ลงมติว่า

1. เห็นชอบในหลักการตามกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอและให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับความเห็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งข้อสั่งเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย ทั้งนี้ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

2. ในการดำเนินการตามกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนทั่วไป ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ถูกต้อง ตรงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการจัดสรรที่ดินของแต่ละกลุ่มพื้นที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องและสิทธิของผู้ได้รับจัดสรรที่ดิน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทในภายหลัง

3. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการบุกรุกพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังเพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมอีก

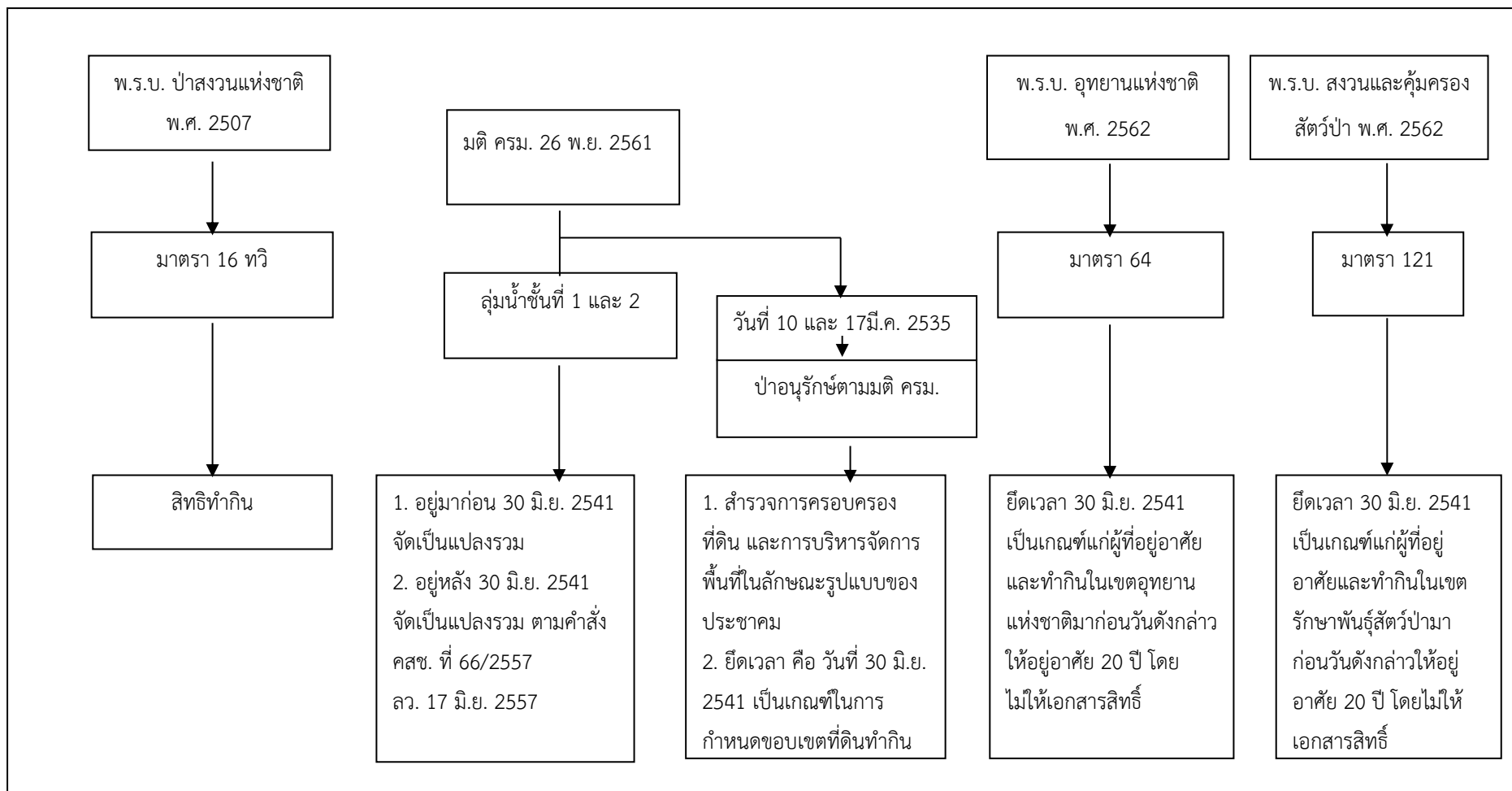
พื้นที่เป้าหมาย	กรอบมาตรการแก้ไขปัญหา
<p>กลุ่มที่ 1 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3,4 และ 5 ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541</p>	อนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.)
<p>กลุ่มที่ 2 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3,4 และ 5 หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และต้องปฏิบัติตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557</p>	อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินแบบแปลงรวม โดยออกแบบการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานรัฐ โดยชุมชนต้องดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ ตามที่กำหนดร่วมกัน
<p>กลุ่มที่ 3 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และ 2 - ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541และต้องปฏิบัติตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557</p>	<ol style="list-style-type: none"> จัดระเบียบการใช้ที่ดินทำกิน และรับรองการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลงรวม กำกับควบคุมจัดการการใช้ที่ดินและป่าไม้ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ห้ามบุกรุกขยายพื้นที่ ฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า 3 อย่าง ใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดการชะล้างพังทลาย <p>วางแผนร่วมกับราษฎรและกรรมการหมู่บ้าน ประชาคม/ออกแบบ/คัดเลือกพันธุ์ไม้ตามแนวพระราชดำริปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าโดยกรมป่าไม้จัดทำพันธุ์ไม้และให้ราษฎรเป็นผู้ดูแลต้นไม้ที่ปลูกและราษฎรใช้ประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ที่ปลูกและพืชพื้นล่างด้วย</p>
<p>กลุ่มที่ 4 ชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ - ก่อน มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541</p>	<p>แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์</p> <ol style="list-style-type: none"> หลักการจัดการพื้นที่ เพื่อให้คงเจตนารมณ์ของการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ชุมชนที่จะได้รับการพิจารณาต้องเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่เดิม ไม่มีการจัดที่ดินให้แก่บุคคลภายนอกพื้นที่ที่มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นการให้สิทธิทำกินมิให้เอกสารสิทธิ

	<p>2. แนวทางการจัดการพื้นที่ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ การสำรวจการครอบครองที่ดิน และการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อตกลงแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในรูปแบบของการประชาคมของชุมชน โดยมีคณะกรรมการ/คณะทำงาน ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการ 2 ระดับ คือ</p> <p>2.1 คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่ เพื่อร่วมกับชุมชนในการสำรวจและบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน</p> <p>2.2 คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดินระดับนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ หรือสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์สาขาเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการและแก้ไขปัญหาจากผลการดำเนินงานของคณะทำงานฯ ระดับพื้นที่ โดยนำผลการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และการตรวจสอบผู้ครอบครองที่เป็นผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมต่างๆ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 66/2547 มาตราตรวจสอบร่วมกับราษฎร เพื่อจัดระเบียบการครอบครองที่ดิน และกำหนดให้เป็นเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์</p> <p>3.การดำเนินการดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพิจารณาอนุญาต เมื่อร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ..... ได้รับการพิจารณาเห็นชอบและมีผลใช้บังคับแล้ว โดยสามารถนำแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ มาจัดทำเป็นโครงการ/แผนงานเพื่อนำเสนอขออนุญาตใช้พื้นที่ได้ตามกฎหมายต่อไป</p>
<p>กลุ่มที่ 5 ชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลน -พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่เกษตรกรรม - พื้นที่เมืองและสิ่งก่อสร้างถาวร</p>	<p>1. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง</p> <p>1.1ดำเนินการจัดทำเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พร้อมทั้งกับพื้นที่ดินส่วนที่อยู่ห่างจากทะเลไม่น้อยกว่า 100 เมตร และพื้นที่ที่อยู่ห่างจากริมคลองไม่น้อยกว่า 20 เมตร เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน</p> <p>1.2ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดำเนินการกำหนดอัตราและเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนในกรณีต่างๆ</p> <p>1.3 เสนอและรับฟังข้อคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาด</p> <p>2. คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่</p> <p>2.1 จัดประชุมชี้แจงราษฎรในพื้นที่เป้าหมายให้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานให้มีความถูกต้องตรงกันก่อนจะมีการดำเนินการขั้นตอนต่อไป</p> <p>2.2 สำรวจ ตรวจสอบและจัดทำแผนผัง การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง</p> <p>2.3 จัดทำขอบเขต แผนผัง บริเวณที่ยังคงสภาพเป็นป่าชายเลน</p> <p>3. คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่มีการครอบครองทำประโยชน์</p> <p>3.1 จัดทำแผนบริหารจัดการและโครงการเพื่อการอนุญาต</p> <p>3.2 รับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาดและนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ</p>

	<p>3.3 นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและยกเว้นมติคณะรัฐมนตรี</p> <p>3.4 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดำเนินการอนุญาตตามแผนบริหารจัดการพื้นที่และหลักเกณฑ์ที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และป่าชายหาด และคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ</p>
--	---

รูปผนวกที่ 1-1 นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาโครงการ

นายสากล ฤทธิ

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

ผู้ดำเนินการ

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

นางสุกัญญา ทวีกิจ

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

นายสุชสันต์ นิลผาย

เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน

นายณัฐดนัย โนนนก

นักวิชาการเกษตร

นางสาวสุรวดี เทศารินทร์

เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

นายชุมพร ศาสตราวาทะ

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดินเขต 5

ดร.ธิเบต คงนาวัง

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นางสาวชนันท์ภรณ์ สวัสดิ์รัตน์

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นางสาวกชมล พลเยี่ยม

นักสำรวจดิน